Бүтүн өлкәләрин пролетарлары, бирләшин!

Азәрбајҹан кәнҹләри

1919-ҹу ил октјабрын 27-дән чыхыр

АЗӘРБАЈҸАН ЛКИИ МК-нын ОРГАНЫ • «АЗЕРБАЙДЖАН ГЯНДЖЛЯРИ»—ОРГАН ЦК ЛКСМ АЗЕРБАЙДЖАНА

№ 140 (10759) ҸҮМӘ АХШАМЫ, 24 НОЈАБР 1988-ҹи ИЛ. Гијмәти 3 гәпик.

Комсомолун демократикләшдирилмәси уғрунда

ҮИЛККИ МК-нын нојабрын 18-дә вә 19-да кечирилмиш IV пленуму комсомолун демократикләшдирилмәс и н ә һәср едилмишди.

Мә'рузә илә чыхыш едән ҮИЛККИ МК-нын биринҹи катиби В. Мироненко демишдир ки, комсомол бир чох реҝионларда ашағыдан тәшәббүсү, ҝәнҹләрин сијаси фәаллығыны ојатмаға мүвәффәг олмушдур. Бу ҝүн ән башлыҹа мәсәлә комсомолун һәјатыны демократикләшдирмәкдән, бүрократик мәркәзијјәт тәзаһүрләрини арадан галдырмагдан ибарәтдир. Лакин низамын зәрурилијини һеч ким ләғв етмәмишдир. Бунунла әлагәдар олараг јекдиллик илә өзфәалијјәт арасында таразлығы тапмаг ваҹибдир ки, тәшкилатын милли вә ја пешә әламәтинә ҝөрә федерасијалара парчаланмасынын гаршысы алынсын. Комсомолун рәһбәр органларынын ишини нәзәрдән кечириб јенидән гурмаг, ону даһа чох илк тәшкилатларын нәзарәти алтында сахламаг да ваҹибдир. Бу ҹүр нәзарәт үчүн ҮИЛККИ-нин фәалијјәтинин информасија тә'минаты системини јаратмаг, һәлә дә нәһәнҝ идарәетмә апаратыны ихтисар етмәк лазымдыр. Бүтүн бунлар Коммунист Ҝәнҹләр Иттифагынын Ленин консепсијасыны бәрпа етмәјә көмәк ҝөстәрәр.

Тбилисидә ҝәнҹләр мәтбуаты фестивалы вә Москвада ҝәнҹләрин сијаси клублары нүмајәндәләринин Үмумиттифаг ҝөрүшү комсомолун дәбдәбәдән вә тәшкилати хырдачылыгдан фәал сијаси ишә гајытмасы јолунда нәзәрә чарпан мәрһәләләр олмушдур. Тәдрис мүәссисәләринин идарә олунмасында тәләбәләрин вә мәктәблиләрин иштиракы үчүн лазыми шәраит јарадылмышдыр. Үмумиттифаг тәләбә мәҹлисинә һазырлыг ҝөрүлүр.

Пленумун иштиракчылары гејд етмишләр ки, демократикләшдирмә ҝәнҹләри ҹошғун фәалијјәтә сөвг едир. Бунунла belә, јени демократик нормалар практикаја ҹәтинликлә тәтбиг олунур. Сечкили органлары әсл мә'нада ишләјән органлара чевирмәк һәләлик мүмкүн олмамышдыр. Рәһбәрлијин инзибати-амирлик методларына ҝөз салмыш мејл, тәшәббүскар, исте'дадлы ҝәнҹләри мүдафиә етмәк арзусунун олмамасы өзүнү ҝөстәрир.

Пленумун иштиракчылары ССРИ Конститусијасында дәјишикликләр вә она әлавәләр һаггында вә ССРИ халг депутатлары сечкиләри һаггында ганун лајиһәләрини дәрин марагла вә әмәли руһда мүзакирә едир, өз тәклифләрини ирәли сүрүрләр.

Пленумда вахты чатмыш проблемләрин һәлл едилмәси јоллары һәртәрәфли нәзәрдән кечирилмиш, ҮИЛККИ-нин гурулушунун принсипләри, комсомол апаратлары структурунун јенидән тәшкил олунмасы, комсомол тәшкилатларынын мүстәгиллијинин ҝенишләндирилмәси һаггында мараглы тәклифләр ирәли сүрүлмүшдүр. Үмумкомсомол дискуссијасы ҝедишиндә бу вә башга мәсәләләри мүзакирә етмәк тәклиф олунур.

Баш хәтт—ҮИЛККИ-нин демократикләшдирмәк хәтти санбаллы вә әсаслы сурәтдә мүдафиә едилмишдир. ҮИЛККИ МК-нын нојабрын 19-да баша чатмыш IV пленумунун башлыҹа јекуну беләдир.

ҮИЛККИ МК-нын биринҹи катиби В. Мироненко јекун сөзүндә гејд етмишдир ки, иттифагымызда олан демократик потенсиалы практикада реаллашдырмаға комсомол тәшкилатларынын ҹан атмасы ҝөз габағындадыр. Тәкҹә иттифагдахили һәјата дејил, малијјә-тәсәррүфат мәсәләләринә, дөвләт ишләриндә иштирак етмәјә тохунан демократикләшдирмәјә ҝениш бахыш ҝетдикҹә даһа мөһкәм бәргәрар олур.

Пленум иштиракчыларынын чыхышларында ҮИЛККИ-нин сијаси характери һаггында фикир һәмишәкиндән даһа санбаллы сәсләнмишдир. Бүтүн бунлар ону ҝөстәрир ки, комсомол ҹидди дөвләт проблемләринин мәһз сијаси сәвијјәдә ирәли сүрүлмәсинәдәк бој атмышдыр. Лакин гејд олунмушдур ки, тәшкилатын бу ҹүр характери идеја бирлијинин кејфијјәтҹә јени пилләсини дә тәләб едир, бу исә комсомолун ҝәләҹәји үчүн чох мүһүм тә'минатдыр.

Пленумун иштиракчылары ССРИ Конститусијасында дәјишикликләр вә она әлавәләр һаггында, ССРИ халг депутатларынын сечкиләри һаггында ганунларын лајиһәләрини ҹанышајанлыгла, әмәли шәкилдә мүзакирә етмиш, бир чох тәклифләр ирәли сүрмүшләр.

Пленумун иштиракчылары сәмәрәли, бә'зән исә һәм дә гызғын дискуссијаларын ҝедишиндә милләтләрарасы мүнасибәтләр проблемләринин кәскинлијини вә ваҹиблијини бир даһа һисс етмишләр. Тәшкилатын әсл бејнәлмиләл руһунун горуныб сахланмасы үчүн вар гүввәләри сәрф етмәјин, ҝәнҹләр мүһитиндә шовинизмин вә ја милләтчилијин һәр ҹүр тәзаһүрләрини гәтијјәтлә писләмәјин вә бунлары арадан галдырмағын зәрурилији гејд едилмишдир.

Пленумун гәрарында гејд олунур ки, ҮИЛККИ комсомолчуларын вә иттифагын үзвү олмајан ҝәнҹләрин, формал вә гејри-формал структурларын бирләшдирилмәси вә сых бирлији уғрунда, јенидәнгурма јолунда ҝәнҹләрин ваһид мүбаризә ҹәбһәси уғрунда чыхыш едир. Ејни заманда социализм дајагларынын сарсыдылмасына, милли дүшмәнчилијин гызышдырылмасына, коммунист ҝәнҹләр иттифагынын идеја вә тәшкилати бирлијинин позулмасына јөнәлдилмиш һәр ҹүр фәалијјәти писләјир. ҮИЛККИ апараты структурунун јенидән тәшкил едилмәси, комсомол тәшкилатларынын мүстәгиллијинин ҝенишләндирилмәси һаггында гәрарлар гәбул олунмушдур.

Пленумда халг тәһсили ишчиләринин Үмумиттифаг гурултајына комсомолдан нүмајәндәләр сечилмишдир.

Пленум тәшкилат мәсәләләринә бахмышдыр.

(СИТА).

ЈЕНИ ЗАВОДУН МӘҺСУЛЛАРЫ

Полимер дренаж борулары истеһсал едән јени завод мелиораторлара өз'үкүн илк мәһсулларыны ҝөндәрир. Завод Гәрби Алманијанын Баттенфелд фирмасындан алынмыш ән мүасир автомат аваданлыгларла тәҹһиз едилмишдир. Бурада бүтүн әмәлијјатлар — гарышыгларла долу кағыз пакетләрин ачылмасындан тутмуш сон мәһсулун конвејердән бурахылмасына гәдәр ишләрин һамысы автоматлашдырылмышдыр. Бундан башга, истеһсал туллантысыздыр, јә'ни еколоҝија үчүн зәрәрсиздир. Мүәссисәдә бүтүн әмәлијјатлара јалныз компүтерләр нәзарәт едир. Үмумијјәтлә, аваданлыг тәҹһизатынын сәвијјәсинә ҝөрә јени завод республикамызда јеҝанәдир. Өлкәдә исә биринҹиләрдән бириdir.

Јени мүәссисәнин лајиһә ҝүҹү—илдә 5 мин километр мүхтәлиф диаметрли дренаж борулардан ибарәтдир. Бу исә о демәкдир ки, нәинки Азәрбајҹанын, еләҹә дә өлкәнин мүхтәлиф реҝионларынын мелиораторларынын тәләбаты өдәниләҹәкдир. Шәкилләрдә: операторлар Л. Тағыјева вә О. Иванов мәркәзи идарәетмә пулту архасында һазыр мәһсул анбарында.

Фото Ф. Хәјруллиндир. (Азәринформ).

ССРИ ДӨВЛӘТ МҮКАФАТЫ ЛАУРЕАТЛАРЫ

ГАЈҒЫ ДОЛУ ӨМҮР

Әлирза ҝөзүнү дүнјаја мүһарибә башланан или ачыб. Атасы Мустафа киши вә анасы Ҝөвһәр халанын өвлад севинҹинә мүһарибәдән доған бир кәдәр гарышыб. Ағлы кәсәндә һәјәтләриндә тикинтиси јарымчыг галмыш ев ҝөрүб. Һәмин еви мүһарибә гуртарандан хејли сонра тикмәк мүмкүн олмушдур. Һәмишә анасындан соруşардı ки, нә үчүн тәзә евимизи тикдирмирик. Анасы исә балача Әлирзаны ҝөксүнә сыхар, сачларыны охшајараг дејәрди: уста јохдур, бала, һамы мүһарибәдәдир, дарыхма, тикдирәҹәјик.

Елә о замандан да Әлирзанын көрпә гәлбиндә бир арзу баш галдырмышды. Бөјүјәндә иншаатчы олмаг, ев тикмәк, адамлара севинҹ бәхш етмәк арзусу. Нијјәтин һара, мәнзилин дә ора,—дејибләр. Һәрби хидмәти баша вурдугдан сонра елә бу арзу илә дә ҝәнҹлик шәһәри Сумгајыта ҝәлиб.

О вахтдан ијирми бир ил кечиб. Ијирми бир илдир ки, Әлирза ев тикир, шәһәр салыр, адамлара севинҹ, сәадәт пајлајыр. Бу илләр әрзиндә һалал зәһмәти, гәлбинин оду, әлләринин сығалы илә нечә-нечә бина уҹалдыб, өз әмәлләрини әбәдијјәтә говушдуруб. Һәмишә дә габагҹыллар, тәшәббүсчүләр сырасында ҝедиб, башгаларына нүмунә ҝөстәрилиб. 3 нөмрәли евтикмә комбинатынын 103 нөмрәли тикинти идарәсиндә ишләдији узун илләр әрзиндә бир дәфә дә олсун әмәк интизамыны позмајыб, вә'динә хилаф чыхмајыб. Ҝүндүзләр иншаат мејданларында чалышыб, ахшамлар тәһсилини давам етдириб. Сумгајыт Политехник Техникумунун иншаат факүлтәсини битириб.

Иншаатчы пешәсинин сирләрини бир вахтлар илк устасы Муса Сејфуллајевдән өјрәнән Әлирза инди онларча ҝәнҹә һамилик едир, сәнәт өјрәдир. Ҝәнҹләрин ән јахшы һами-тәрбијәчисидир.

Әлирза Әлирзајевлә иш үстүндә, 18-ҹи микрорајонда уҹалдылан 9, 10 вә 11 нөмрәли евләрин тикинтисиндә ҝөрүшүрәм. Онун зәһмәтлә бәркимиш әлләрини сыхырам. Ҝүнәшдән гаралмыш түнҹ сифәтиндән мәғрурлуг вә хејирхаһлыг јағыр. Бу сифәт мәнә ән таныш, ән доғма адамы хатырладыр. Өјрәнирәм ки, Әлирза 1967-ҹи илдән бригадир ишләјир. Ҝәнҹлик шәһәриндә илк доггузмәртәбәли биналарын уҹалдылмасы да мәһз онун ады илә бағлыдыр. Инди Сумгајытда елә бир мәһәллә, елә бир микрорајон тапмаг олмаз ки, орада Әлирза ев тикмәмиш олсун. Һәлә Кировабад, Әли Бајрамлы шәһәрләриндә, Разин вә Ҹејранбатан гәсәбәләриндә онун әлләри илә уҹалдылмыш нә гәдәр биналар вар.

Әлирза Әлирзајевин башчылыг етдији комсомолчу-ҝәнҹләр бригадасында 45 нәфәр чалышыр. Әмәјин ән јени—мүтәрәгги формасы олан бригада методу илә ишләјән 45 нәфәрлик комплекс гурашдырыҹылар бригадасы һәр ҝүн демәк олар ки, 55 нәфәрә јахын фәһләнин ишини ҝөрүр. Елә бунун нәтиҹәсидир ки, һазырда коллективин әмәк тәгвиминдә ҹари илин сон ҝүнләридир. Доггуз ајлыг ҝөстәриҹиләрә ҝөрә ССРИ Тикинти Назирлији вә саһә һәмкарлар иттифагы Мәркәзи Комитәсинин кечиҹи Гырмызы бајрағына лајиг ҝөрүлән коллектив үзвләри ҹари илин сонуна кими планда нәзәрдә тутулдуғундан бир бина артыг тәһвил вермәк барәдә өһдәлик гәбул етмишләр.

Коммунист бригадири идарә ҝәнҹләринин досту, мә'нәви атасы һесаб едәнләр сәһв етмирләр ... Ахы, бригада үзвләринин үчдә ики һиссәсиндән дә чохуну мәһз комсомолчулар тәшкил едирләр. Ҝәнҹләрин бу бригадада ишләмәк истәмәләри тәсадүфи дејилдир. Бригадир ҝәнҹләрә даим гајғы илә јанашыр, иши дүзҝүн тәшкил етмәји, истираһәти мә'налы кечирмәји баҹарыр. Бригада үзвләри тез-тез ҝөзмәјә ҝедир, бирликдә кинoја, театра бахырлар. Шәһәрин өзфәалијјәтчиләри дә тез-тез онларын гонағы олурлар. «Октјабр» мәдәнијјәт евинин халг театры «Гызылдан гијмәтли фәһлә әлләри» театрлашдырылмыш тамашасыны иншаат мејданында ҝөстәриб. Мәктәблиләр дә өз нөвбәләриндә валидејнләринә — иншаатчылара баш чәкмәји унутмурлар. Онларын ҝәлиши иншаатчылары һәм севиндирир, һәм дә даһа јахшы ишләмәјә руһландырыр.

Бригадир наилијјәтләри ишин мәһз бу ҹүр тәшкили илә әлагәләндирир. О дејир:

— Бригаданы үч дәстәјә бөлмүшүк. Бу, паралел шәкилдә үч ев уҹалтмаға имкан верир. Бир вахтлар мән нөвбәли иш системинә кечмәји тәклиф едәндә чохлары ағыз бүздү. Лакин тезликлә бу, өзүнүн ҝөзәл бәһрәсини верди. Инди диҝәр бригадалар да бу үсулла ишләјир, јүксәк наилијјәтләр газанырлар.

Ахшамдыр, сәрин пајыз ахшамы. Шәһәрин «Әмәк Шөһрәти мејданы»ндан кечирәм. «Сумгајыт онларла фәхр едир» лөвһәсинин гаршысында истәр-истәмәз ајаг сахлајырам. Бахышындан нур, һаләллыг јаған, сачларына тәзә-тәзә дән дүшән Әлирзанын шәклини ҝөрән кими таныјырам. Онун һаггында билдикләрими, ешитдикләрими јенидән хатырлајырам. Синәсини «Коммунист әмәји зәрбәчиси», «Социализм јарышынын галиби» дөш нишанлары, «Әмәк иҝидлијинә ҝөрә» медалы вә Гырмызы Әмәк Бајрағы ордени бәзәјән әмәк баһадыры Әлирза Әлирзајев бу ҝүнләрдә ССРИ Дөвләт мүкафаты лауреаты кими фәхри бир ада лајиг ҝөрүлүб. Коммунист Әлирза Әлирзајев комбинат партија тәшкилатынын катиби вә шәһәр партија комитәсинин үзвү кими мәс'ул иҹтимаи вәзифәләрин дә өһдәсиндән баҹарыгла ҝәлир.

Әлирза Әлирзајев һәм дә ҝөзәл аилә башчысыдыр. Һәјат јолдашы Јекатерина да иншаатчыдыр. Узун илләрдир ки, онунла чијин-чијинә кранчы ишләјир. Оғлу Рафаел орду сыраларында гуллуг едир. Гызы Сәбинә мәктәблидир. Дәрс ә'лачысыдыр.

Онунла јенидән ҝөрүшмәк, бә'зи фактлары дәгигләшдирмәк мәгсәдилә Әлирзаҝилин гапысыны дөјүрәм. Гапыны һәјат јолдашы ачыр:—Һәлә ҝәлмәјиб,—дејир. Саата бахдығымы ҝөрүб әлавә едир:—Гардаш, о, һәлә ҝеч ҝәләр. Онун әсл иши елә ишдән сонра башлајыр.

Јол боју һәјат јолдашынын —Јекатерина бачынын сөзләрини хатырлајырам. Тезликлә мәнә һәр шеј ајдын олур. Ахы, Әлирза артыг үч чағырышдыр ки, шәһәр Советинин депутатыдыр. Бир депутат кими дә гајғылары аз дејил. Ҝәрәк бу вә ја диҝәр гајғыларла, иҹтимаи ишләрлә дә ишдән сонра мәшғул ола.

Габагҹыл бригадир, адлы-санлы иншаатчы—ССРИ Дөвләт мүкафаты лауреаты Әлирза Әлирзајев беләҹә, һәр бир иш үчүн вахт тапыр, гајғы долу, нараһат бир өмүр јашајыр.

Рәшид ИСКӘНДӘРОВ.

ИЛЛИК ПЛАН ӨДӘНМИШДИР

«Әзизбәјовнефт» НГЧИ-нин дәрин газма сехинин коллективи газма үзрә иллик тапшырығы вахтындан хејли әввәл јеринә јетирмишдир. Дәринлик фәтһ едәнләр нәзәрдә тутулмуш 35 мин метр әвәзинә 35 мин 250 метр газма иши ҝөрмүшләр. Гәнаәт олунмуш материал вә енержи һесабына нефтчиләр даһа 2 гујуну газыб нефтчыхаранлара тәһвил вермәји өһдәјә алмышлар. Сехин габагҹыл бригадирләриндән Мәммәдһүсејн Һүсејнов вә Елдар Абдуллајевин башчылыг етдикләри коллективләрин үзвләри или јени уғурларла баша вурмаг әзми илә ишләјирләр.

Үмумијјәтлә, идарәнин дөвләтә 5.150 тон нефт борҹуну ләғв етмәк үчүн сех вә саһәләр бүтүн еһтијат мәнбәләриндән истифадә етмәјә сә'ј ҝөстәрирләр.

Илин әввәлиндән дөвләтә әлавә олараг 70 тон нефт, 228 мин кубметр газ тәһвил верән 3 нөмрәли сехин коллективи бу ишдә хүсусилә нүмунә ҝөстәрир.

Ваһид ҺАҸЫЈЕВ.

ҸАЈЫН ӘТРИ

ОЧЕРК

Муса евдә чох дајана билмәди. Һәјәтә енди. Гаранлыг јаваш-јаваш өз пәрдәсини кәндин үзәринә чәкирди. Иш чохдан гуртарса да јоллардан һәлә әл-ајаг кәсилмәмишди. Чәпәрин јанындаҹа дајаныб ҝөзләрини узанан јола дикди. Бурадан бир аз аралыда ағаҹлыглар арасындан башчылыг етдији бригаданын саһәләри узанырды. О бу јолла хејли мүддәтдир ки, ҝедиб ҝәлир. Бу илләр ону һәјат сынағындан аз чыхармамышды. Һәмишә дә јахшы адамлар чәтин анда она дајаг олмушдулар. Үрәк-дирәк вериб руһландырмышдылар. Јадындадыр. Ләнкәран Кәнд Тәсәррүфаты Техникумуну битирән или 20 нәфәрлик бир бригаданы она тәһким етдиләр. Елә һәмин ил чај гырағындакы саһәләри бәрпа етмәк фикринә дүшдү.

— Нечә јә'ни, чај гырағындакы саһәләри бәрпа етмәк?—дејә идарәдә онун сөзүнү кәсмишдиләр.—Нә данышырсан, ән тәҹрүбәли бригадирләримиз өз гүввәләрини орада сынајыблар. Амма бир шеј чыхмајыб.

Муса бир анлыға дуруxуб галды. Әввәл нә дејәҹәјини билмәди. Партқомун ҝәлиши ону үрәкләндирди.

— Бригадамызын фикри гәтидир,—деди.—Биз о јерин ҝәләҹәјинә инанырыг. Чај гырағы бизим ән мәһсулдар саһәмиз олаҹаг.

— Јахшы фикирдир,—дејә партија комитә катиби Мусаны мүдафиә етди. Сонра јахын ҝәлиб сағ әлини онун чијнинә гојду.—Әҝәр өз гүввәнизә, баҹарығынызa инанырсынызса, бу өзү чох шеј демәкдир. Тәсәррүфатымызда илк коллар чај гырағында әкилиб. Вахты илә јахшы да мәһсул јығылыб. Сонралар бахымсызлыг үзүндән коллар сырадан чыхыб. Онлара јени һәјат вермәк, коллары ҹана ҝәтирмәк лазымдыр.

Отузунҹу илләрдә әкилмиш чај коллары алаг ичиндә итиб-батмышды. Вәһшиләшмиш, гурујуб сырадан чыхмыш чај колларыны јенидән һәјата гајтармаг асан мәсәлә дејилди. Муса өһдәсинә ҝөтүрдүјү вәзифәнин чәтинлијини јахшы билирди. Ишә башламаздан әввәл ҝәнҹләри башына јығды. Һәр биринә ајрыҹа тапшырыглар верди.

— Архајын олун, бригадир, дедијин кими дә олаҹаг...

Мирбәны Һәсәнованын сөзләри Мусаја елә бил дүнјаны бағышлады. «Демәли, коллектив мәнә инаныр», дејә өз-өзүнә фикирләшди. —«Ҝәрәк бу инамы доғрулдам».

2 һектарлыг саһә бир нечә ҝүн әрзиндә кол-косдан тамам тәмизләнди. Јетишдирилмәси мүмкүн олан колларда ағыр бир будама апарылды. Гидалы дибчәкләрдә јетишдирилмиш чај шитилләри сејрәк јерләрә көчүрүлдү. Һава бәрк исти кечирди. Елә бил ҝөјдән јерә од әләнирди. Болади чајынын сују бу јерләрә галхмырды. Сујун саһәләрә ахыдылмасы үчүн јени суварма шәбәкәси гурашдырылды. Аз сонра думдуру су чај саһәләринә ахыдылды. Сонракы ҝүнләрдә дә чај колларына гајғы унудулмады.

— Күбрә торпағын ҝүҹүнү артырыр,—дејә Муса билдирди.—Ҝәрәк үзви вә минерал күбрәләрдән дә сәмәрәли истифадә едәк.

Белә дә етдиләр. Чај колларына әлавә јемләмә күбрәси верилди. Илк дәфә олараг совхозда Мусанын тәклифи илә пејинин ширә һалында верилмәси үсулундан истифадә едилди. Бу мүтәрәгги үсул мәһсулдар саһәләрдә дә тәтбиг едилди.

Илләр беләҹә кечирди. Илиндән уғурлу ҝәлирди. Чәкилән зәһмәт һәдәр ҝетмәди. Вахты илә чај гырағынын ҝәләҹәјинә инанмајанлар да Мусаны тәбрик етмәли олдулар. Саһәләр мәһсула долан или бригада һәр һектар саһәдән 60 сентнердән чох јашыл чај јарпағы ҝөтүрдү. Коллектив һәмин ил рајон чајбечәрәнләринин социализм јарышында биринҹи јерә чыхды вә «Ән јахшы чајчылыг бригадасы» адына лајиг ҝөрүлдү. Бир ил сонра бригадир Муса Заманов «Әмәкдә фәргләнмәјә ҝөрә» медалыны алды. Чајбечәрәнләрдән Тәҹрүбә Испарова «Гырмызы Әмәк Бајрағы» ордени, Мирвари Һәсәнова «Әмәк иҝидлијинә ҝөрә» медалы илә тәлтиф олунду.

Биринҹилик газанылмышды. Ону нечә газанмаг јоллары да өјрәнилмишди. Тәбиидир ки, башга бригадалар да бир јердә дајанмамышды. Хүсусилә өлкәдә ҝедән јенидәнгурма вә сүр'әтләндирмә хәтти ишә јени вүс'әт вермишди. Һамы јени руһла, јени тәләбләр бахымындан ишләјирди. Чајын шөһрәтини артырмаг үчүн јени јоллар ахтарылыб тапылырды. Ҝөрүнүр, Муса бунлары нәзәрә алмамышды. Архајынчылыг исә бригадаја чох баһа баша ҝәлди. Он үчүнҹү бешиллијин илк илиндә биринҹилик әлдән верилди. Дүздүр, бригадада мәһсулдарлығы әввәлки илләрә нисбәтән бир гәдәр артырмышды. Амма үмуми ҝөстәриҹиләрә ҝөрә Ајдын Ҹаббаровун бригадасы даһа чох фәргләнирди.

...Муса бир јердә гәрар тута билмирди. Фикирләр, дүшүнҹәләр ону өз гојнуна алмышды. «Ҝәрәк белә олмајајды» фикирләшди. «Јарыш достларымызын ҝүҹүнү ҝәрәк өлчүб бичәјдик».

Һумранын ҝәлиши Мусаны хәјалдан ајырды.

— Һә, нәдир?—Сәсинин сәртлијинә өзү дә диксинән кими олду. Лакин өзүнү о јерә гојмады. — Ҝүнаһын һамысы мәндәдир. Јухары мәһәлләдәки саһәдә суварманы јахшы тәшкил етсәјдик, јәгин даһа чох мәһсулумуз оларды. Һејф, су моторуну вахтында тә'мир етмәдик.

— Үзви күбрәләрдән дә бу ил аз истифадә етдик. Јадындамы, өзүн дејирдин ки, күбрә биткинин ҹаныдыр. — Һәјат јолдашынын дедикләриндә һәгигәт чох иди. Бечәрмәләр заманы сон ики илдә үзви вә минерал күбрәләрин гарышығындан лазымынҹа истифадә едилмәмишди. Әввәлки шөһрәтинә ујараг кимин нечә вә нә ҹүр ишләмәсинә дә нәзарәти зәифләтмишди. Хүсусилә әмәк һаггынын бөлүшдүрүлмәсиндә тәҹрүбәли чајбечәрәнләрлә тәзә ҝәләнләр арасында фәрг гојулмамышды.

— Һәлә ҝеч дејил, ај киши,—дејә Һумра билдирди. —Јүз фикир бир борҹу өдәмәз дејибләр. Бу ҝүн удузмусанса, сабаһ мүтләг гәләбә газанарсан.

...Ајдынла кәндин гуртараҹағында јерләшән саһәдә расtлашдыг. Муса өзүнү ҝөрмәмәзлијә гојса да бир шеј чыхмады. Ајдын меһрибанҹасына она јахынлашды.

— Мәндән инҹимәк нијә, ај Муса. Јарыш гәләбә мејданыдыр. Буну сән өзүн дејирдин, ахы! Бу ҝүнкү гәләбәмиздә сәнин дә пајын аз дејил. Гидалы дибчәкләрдә чај биткиси јетишдирмәк, үзви вә минерал күбрәләрин гарышығындан истифадә етмәк кими мүтәрәгги үсуллары сиздән өјрәнмишик.

Директорун машынла ҝөрүнмәси Мусаны санки чәтин вәзијјәтдән гуртарды. Совхозун директору, республиканын әмәкдар агроному Вәлиаға Ҹавадов һәр икиси илә саламлашыб ҝөрүшдү.

— Нә јахшы ки, икинизи дә бир јердә ҝөрдүм,—деди. —Ахшам иҹласымыз олаҹаг, социалист өһдәлији гәбул едәҹәјик. Фикриниздән билмәк бизим үчүн дә мараглы олар.

Иҹлас ҝеҹә јарысынадәк чәкди. Бригадирләр бир-бир сөз алыб социалист өһдәликләрини ирәли сүрдүләр. Муса Заманов деди:

— Мәгсәдимиз мәһсулдар саһәнин һәр һектарындан 120 сентнер јашыл чај јарпағы јығмаг, дөвләтә 145 тон әвәзинә 160 тон мәһсул сатмагдыр.

— Муса Замановун бригадасыны јарыша чағырырыг, —дејә Ајдын Ҹаббаров һәјәҹанла билдирди. — Мәгсәдимиз јенә јарыш галиби олмагдыр.

«Ај ҝечдин һа» Муса өз-өзүнә пычылдады. «Буна јол вермәрик. Гәләбә бизим олмалыдыр!».

Муса елә ертәси ҝүнү чајбечәрәнләрлә ҝөрүләҹәк ишләр барәдә мәсләһәтләшди. Ишин јахшы ҝедиши үчүн јени јоллар арајыб ахтардылар.

Пајыз чајбечәрәнләри санки имтаһана чәкди. Бәрк јағышлар јағды. Сујун алтында галмыш ҹаван чај шитилләринә хејли зәрәр дәјмишди. Белә бир ҝүндә Ајдын үзүнү Мусаја тутду.

— Һеч үрәјини сыхма, гардаш. Бизим еһтијат чај шитилләримиз чохдур. Нә гәдәр лазымса верәрик.

Муса нечә тәшәккүр едәҹәјини билмәди. Чәтин анда көмәјинә чатдығы үчүн јарыш достуна миннәтдарлығыны билдирди.

Социализм јарышы вахты илә ашкар едилмәмиш јени еһтијат мәнбәләрини үзә чыхармышды. Бригадаларын һәр бир үзвү арасында да әмәк бәһсләшмәси јаранды. Подрат үсулуна кечмәк адамларын тәшәббүскарлығыны, онларын гәләбә әзмини артырмыш, сон нәтиҹәјә мараг јүксәлмишди. Тапшырылан ишин иҹрасыны Муса шәхсән өзү дөнә-дөнә јохлајыр, ҝәнҹләрә үрәк-дирәк верирди. Чајбечәрәнләр дә јахшы ишләјирдиләр.

Јығымдан габаг саһәни бир дә ҝәздиләр. Коллара јахшы флеш ҝәлмишди. Һаваларын әлверишсиз кечмәси јығымы әввәлки илдәкиндән ики һәфтә ҝечикдирмишди.

— Бу бизи горхуда билмәз,—дејә ҝәнҹ чајбечәрән Мәһбубә Пашајева билдирди. Јахшы мәһсулумуз вар. Биз мүтләг галиб ҝәләҹәјик.

Јығымын ҝедиши барәдә идарәјә һәр ҝүн фәрәһли хәбәрләр ҝәлирди:

— Муса Замановун бригадасы ирәлидәдир!..

— Ајдын Ҹаббаровун бригадасы јарыш достларына чатмаг үзрәдир!..

Һәмишәкиндән фәргли олараг јығымы 3 дөврәдә кечирмәк гәрара алынды. Бунун үстүнлүјү онда иди ки, јаранмыш фасиләләрдә чај саһәләринә әлавә хидмәт үчүн вахт галырды. Јахшы бечәрилән, күбрәләнән вә суварылан коллар исә даһа чох вә кејфијјәтли мәһсул верәрди. Ијул ајынын орталарында совхоза шад бир хәбәр јајылды. М. Замановун бригадасы тәсәррүфатда биринҹи олараг гәләбә рапорту имзаламышды. Мөвсүмүн ахырында ҝөстәриҹиләр јенидән нәзәрдән кечирилди. Рәгәмләр һесабланды. Бригада нәинки совхозда, һәтта рајонда ән јүксәк ҝөстәриҹијә наил олмушду. Һәр һектар саһәдән 120 сентнер мәһсул јығылмыш, дөвләтә 145 тон әвәзинә 175 тон јашыл чај јарпағы сатылмышды. Газандығы ҝөстәриҹиләрә ҝөрә бригада јенидән јарыш галиби һесаб едилмишди. «Ән јахшы чајчылыг бригадасы» ады уғрунда мүсабигәдә галиб чыхдығына ҝөрә коллектив икинҹи дәфә чај дестинә лајиг ҝөрүлдү.

— Наилијјәтләринизә үрәкдән севинирик,—дејә јарыш досту Ајдын Ҹаббаров Мусаны тәбрик етди.—Гәләбәни әлдән версәк дә руһдан дүшмәмишик. Даһа јүксәк ҝөстәриҹиләр уғрунда мүбаризәјә гошулмушуг.

Јарыш давам едир. Ләнкәран рајонундакы Низами адына совхозда Муса Замановун вә Ајдын Ҹаббаровун комсомолчу-ҝәнҹләр бригадалары бешиллијин үчүнҹү илиндә дә јарышда галиб ҝәлмәк үчүн зәрбәчи кими ишләјирләр.

— Чајчылыгла әлагәдар Сов.ИКП МК-да кечирилмиш мүшавирә вә Азәрбајҹан КП МК-нын декабр (1987-ҹи ил) пленумунун материаллары гаршымыза даһа мүһүм вә шәрәфли вәзифәләр гојмушдур,—дејә бригадир Муса Заманов билдирди.—Инди тәләб башгадыр, истеһсалын сәмәрәсини артырмаг, мәһсулун кејфијјәтини даһа да јахшылашдырмаг, чајын әввәлки шөһрәтини өзүнә гајтармаг бизим әсас вәзифәмиз олаҹагдыр.

Муса фикир верирди. Комсомолчу-ҝәнҹләрдән Фәхрәндә Аббасова, Тачы Фәрәҹова, Рүбејдә Гәмбәрова, Әзәмәт Ахундова, Тамилла Һүсејнова, Арәстә Фәрәҹова вә башгалары јени һәвәслә, јени руһла ишләјирдиләр. «Ишләримиз пис ҝетмир»,—дејә бригадир өз-өзүнә дүшүндү. «Бу илин планыны да артыгламасы илә јеринә јетирмишик. Дөвләтә 165 тон әвәзинә 170 тона јахын јүксәк кејфијјәтли јашыл чај јарпағы сатмышыг. Бу, кечән илин јени дөврү илә мүгајисәдә 35 тон чохдур. Фикримиз гәтидир. Бешиллијин үчүнҹү илини даһа јүксәк ҝөстәриҹиләр илинә чевирәҹәјик».

Е'тибар ӘҺӘДОВ,
Ләнкәран рајону.

ФАЗИЛ (шөһрәтин мә'јары—әмәк!) БЕЛӘ ОҒЛАНДЫР

Октјабрын 50 иллији адына Сумгајыт Үзви-Синтез Истеһсалат Бирлијинин изобутилен сехиндә Фазил Әлијеви һамы өз ишинин әсл устасы кими таныјыр. Габагчыллардан сөһбәт дүшәндә онун адыны биринчиләр сырасында чәкирләр. Ишинә олан сонсуз һәвәси, иш јолдашларына сәмими мүнасибәти вә техникаја үрәкдән бағлылығы Фазили коллективин севимлиси етмишдир.

Фазили Үзви-Синтез Истеһсалат Бирлијинә бөјүк кимјаја олан мараг кәтириб. Елә о вахтдан да тә'мирчи-чилинкәр пешәсини сечиб. Өтән илләр онун һәјатында силинмәз изләр бурахыб. Фазилин кечдији һәјат јолу нә гәдәр гыса олса да, әмәк севинчләри, әмәк уғурлары чохдур. Садә вә сәмимилик, сөзә бүтөвлүк вә пешәсинә мәс'улијјәт һисси илә јанашмасы аз мүддәт әрзиндә ону башгаларындан фәргләндириб.

—Фазил Әлијевлә фәхр едирик,—дејә онун бригадири Әли Һәмидов билдирди.—Пешәсини үрәкдән севән интизамлы кәнчләримиздәндир. Рәһбәрлик етдијим тә'мирчи-чилинкәрләрдән ибарәт комплекс-кәнчләр коллективинин 17 нәфәр үзвү вар. Һамысы да садә вә меһрибандыр. Бу коллектив бејнәлмиләл бир аиләни хатырладыр. Бригадамызын үзвләри сехдәки бүтүн машын вә аваданлыгларын, насос вә сојудучуларын аһәнкдар ишләмәси үчүн әлләриндән кәләни әсиркәмирләр. Башга чүр дә ола билмәз. Ахы, сехдә истеһсал олунан изобутилен мәһсулуна инди ССРИ-нин бүтүн кимја мүәссисәләриндә чидди еһтијач вардыр.

Сизә Фазили мәһз башгаларындан фәргләндирән, үмуми ишимизин ирәли кетмәсинә көмәк едән ферди кејфијјәтләриндән бир нечә епизод данышмаг истәјирәм. Сех әсаслы тә'мирдән тәзәчә чыхмыш, иш вахты тәзәчә гуртармышды. Елә бу вахт көзләнилмәдән насос дајанды. Икинчи нөвбәнин ишә башламасы, мәһсул истеһсал етмәси үчүн мүтләг гыздырычы апарат јенидән јохланылмалы вә бағланмалы иди. Күчлү јағыш јағыр, күләк көз ачмаға имкан вермирди. Фазил һәмин күн гыздырычы апараты ишә салмағы, уста вә механики, һәтта бригадири вә «арадан чыхан» иш јолдашларыны да əвəз етмәји гәрара алды. Фазилин јолдашлары—Шаһмәндијар Мәммәдов, Јашар Һүсејнов, Азәр Әһмәдов, Әлибала Рәсулов вә башгалары да она гошулмағы гәрара алдылар.

Тезликлә гыздырычы апарат ишә дүшдү, һәмин ахшам нәзәрдә тутулдуғундан хејли чох изобутилен кими гијмәтли мәһсул истеһсал олунду.

Лап бу јахынларын сөһбәтидир. Фазил хејли гајғылы, фикирли көрүнүрдү. Билирдим ки, сиррини мүтләг мәнә ачачаг. Наһар фасиләсиндә о мәнә үз тутараг: «Әли мүәллим, Азәр јахшы ишчидир, кәләчәји вар. Һәм дә сон дәрәчә достчанлыдыр». Һә, дедим. Өһдәсинә дүшән ишә бир гајда олараг артыгламасы илә әмәл едир, бөјүјүн, кичијин јерини билир. Фазил исә һамыны бир-бир сүзәрәк сынајычы нәзәрләрлә «сабаһ тојудур, нәји көзләјирик, бәс биз дост кими она һансы күндә лазым олачағыг?» дејиб көксүнү өтүрдү.

Бәли, сәһәри—шәнбә күнү Салјан рајонуна јола дүшдүк. Бу тојда Азәрин фәрәһини, Фазилин севинчини тәсәввүр етмәкдә дүзү чәтинлик чәкирәм.

Фазил ишә јарадычы мүнасибәт бәсләмәјә вә јолдашларыны да мәһз бу руһда тәрбијә етмәјә чалышан оғландыр. «КН-65-35-125» маркалы насосларда резин, графит вә фотопласт һиссәләринин тез-тез сырадан чыхмасы һамыдан чох мәһз ону нараһат едирди. Мәсәлә бунда иди ки, чәтин тапылан һәмин һиссәләрин хејли баһа баша кәлмәси бир јана, һәтта бу һиссәләр Грозны шәһәриндән бирлијимизә вахтлы-вахтында көндәрилмирди. Бунун әлачыны тапмаға сөз верән Фазил һәмин һиссәләрдә хејли дәјишикликләр етмәклә күнләрин бир күнү нечә дејәрләр, бу проблеми арадан галдырмагла истәјинә наил олду. Бу фајдалы тәклиф өл әмәјини јүнкүлләшдирмәк, бошдајанма мүддәтини азалтмаг, һаванын чиркләнмәсинин гаршысыны алмагла јанашы, хејли игтисади сәмәрә верди.

Өјрәндик ки, Фазил Әлијев бачарыглы чилинкәр олмагла јанашы, һәм дә фәал ичтимаијјәтчи, кениш дүнјакөрүшүнә малик тәшвигатчы вә көзәл тәшкилатчыдыр. О, һәм дә тәчрүбәли һами-тәрбијәчидир. Пешәсинин сирләрини бир вахтлар адлы-санлы кимјачы, әмәк ветераны Мәчид Оручовдан өјрәнән Фазил Әлијев индијә гәдәр сехә тәзә кәлән онларча кәнчин һами-тәрбијәчиси олмуш, онлара сәнәтинин сирләрини дәриндән өјрәдә билмишдир. Һазырда чијин-чијинә чалышдығы тә'мирчи-чилинкәрләрдән Әлибала Рәсуловун, Серкеј Дерјабинин, Надир Чаббаровун, Һамлет Һәсәновун вә онларча дикәр пешә саһибләринин газандыглары әмәк уғурларында онун да лајигли зәһмәт пајы вардыр.

Бу күн ән јүксәк дәрәчә илә ишләјән Фазилин әмәји лајигинчә гијмәтләндирилиб. Синәсини «XI бешиллијин зәрбәчиси» вә «Сосиализм јарышынын галиби» дөш нишанлары бәзәјир. Бура онларча Фәхри фәрманлары, тәшәккүрләри бу вә ја дикәр мүкафатлары да әлавә етмәли олсаг, узун бир сијаһы алынар. Лакин ән бөјүк мүкафаты вә раһатлығы ишинин өһдәсиндән лајигинчә кәлә билмәсиндә көрән бу кәнчлә, Фазил Әлијевлә сөһбәтимиз заманы деди:

Бугүнкү һәјатымыз—јенидәнгурма вә ашкарлыг дөврү һамыдан, хүсусилә биз кәнчләрдән анчаг кејфијјәтли иш көрмәји, кәләчәјә ачыг көзлә бахмағы тәләб едир. Үзвү олдуғум кәнчләр коллективи дә мәһз өз ишинин бу тәләбләр сәвијјәсиндә гурмаға чалышыр. Тәвазөкарлыгдан узаг олса да, дејим ки, В. И. Ленин адына Үмумиттифаг комсомолунун 70 иллик јубилејини вә Бөјүк Октјабр сосиалист ингилабынын 71-чи илдөнүмүнү ән јүксәк әмәк наилијјәтләри илә јола салмағымыз буна әјани сүбутдур. Бу күн исә мән вә мәним һәмкарларым бүтөвлүкдә чари или јүксәк әмәк төһфәләри илә гаршыламаг үчүн даһа сә'јлә чалышыр, мөвчуд имканлардан сәмәрәли истифадә едәрәк кејфијјәтли тә'мир, кејфијјәтли мәһсул уғрунда инамла мүбаризә апарырыг.

Рәшид ГАЗАХЛЫ.

ЈЕНИДӘНГУРМАНЫН АДАМЛАРЫ

«КАПИТАЛИСТЛӘРДӘН ҺӘР БИРИНИ ЈАРЫША ЧАҒЫРМАҒА ҺАЗЫРАМ»

Ачығыны десәк, Азәрбајчан ССР-ин Ағдам рајонундакы тикинти материаллары комбинатынын директору Гасым Кәримов өз харичи көркәминә көрә мүасир рәһбәр стереотипинә аз чаваб верир. Өзү дә чаван дејил. Данышмағы бир о гәдәр дә севмир. Мүсаһибинин даһа һәвәслә динләјир (һәмсөһбәтинин фикрини тәсдиг едәрәк тысача «һә» дејир, сөзләрин дүзкүнлүјүнү башынын ишарәси илә билдирир), өзү исә чох аз данышыр. Нәһајәт, директор креслосунда чохдан әјләшиб: артыг 17 илдир ејни ишдә ишләјир вә көрүнүр, башга саһәјә кечмәк барәдә һеч фикирләшмир дә.

Бүтүн дурғунлуг илләри әрзиндә директор ишләмәк вә мүасир адам кими галмаг? Тәсәввүр един ки, бу, доғрудан да беләдир.

Республика әразисинин хејли һиссәсини иншаат дашы—кубиклә, мәрмәрлә, әһәнклә, хырла тә'мин едән комбинат һәмишә јүксәк көстәричиләрә наил олур, јахшы кәлир кәтүрүр. Әлбәттә, бу кәлир торпағын бол не'мәти, онун кениш имканлары илә әлагәдардыр. Шүбһәсиз, директор Кәримовун тәсәррүфатчылығындан, игтисадијјата һәвәсиндән дә чох шеј асылы олмушдур. Истеһсал мәсәләләринә дәриндән мүдахилә етмәдән дејәк ки, Кәримовун рәһбәрлији илә низама салынмыш мәрмәр истеһсалы инди республикада ән мүһүм саһәләрдән биринә чеврилмишдир. Комбинатда әслиндә әл әмәји ләғв едилмиш, башга јерләрдә чыхдаш едилән даш гырынтылары бурада кәлир верир. Мәсәлән, мәрмәр гырынтыларындан комбинатда мозаика мәгсәдилә истифадә олунур.

Мүәссисәнин сәмәрә илә (80 фаиздән чох) ишләмәси Кәримовун учот ишинә чидди диггәт јетирмәси илә дә әлагәдардыр. Онун фикринчә, игтисади мәсәләләрдә сәриштәси олмајан директор пис рәһбәрдир: о, өлкәнин лазымсыз хәрчә салыр, фәһләјә исә һеч нә вермир. Өзү—коллективин е'тибарлы нүмајәндәси, дөвләт мүлкијјәтинин сәрәнчамчысы һаггында там архајынлыгла belә дејир: «Капиталистләрдән һәр бирини јарыша чағырмаға һазырам».

Мәнә белә кәлир ки, техника вә технолокијанын инкишафы сәвијјәсиндә Кәримовун Гәрбдәки вә ја Шәргдәки потенсиал рәгибләри ону өтүб кечә биләр. Тәәссүф ки, Азәрбајчандан олан директорун сәлаһијјәтләри мәһдуддур, дәзкаһ вә аваданлыглар сатылан дүнја базарына онун өзү чыха билмир. Она көрә дә мәнчә, онун әмәк аләтләри, о чүмләдән ән јүксәк кәлир верән васитәләр һеч дә ән јахшылар сырасында дејилдир. Онун тамамилә өзүнә әмин олдуғу бир саһә вар—мүәссисәдә ишләјән инсанларла үнсијјәт саһәси. Бу адамларын өз бачарыгларыны јүз фаиз сәрф едәчәкләринә, һәр шеји өлчүб-бичәчәкләринә, чәтинлијә дөзәчәкләринә бир ан да олсун шүбһә етмир. Бәс, бу гәдәр инам онда һарадандыр? Өзүнүн инсанлара мүнасибәтиндән! Өзү дә тәкчә инди, јенидәнгурма дөврүндә јаранан мүнасибәт дејил, дурғунлуг илләринин ән шиддәтли вахтларында, инсана мәһәббәт барәдә чох дејилиб аз иш көрүлдүјү дөврдә олан мүнасибәт.

Кәримовун башчылыг етдији мүәссисәдә һамы јахшы газаныр. Бу исә онларын сосиал әһвал-руһијјәсиндә өзүнү көстәрир. Лакин чохлу пул вермәклә дә кадр тәркибинин бу гәдәр сабитлијини тә'мин етмәк, јәгин ки, чәтин оларды. Адамларын өз иш јерини гијмәтләндирмәји бачармасындан да чох шеј асылыдыр. Бу фикрә әлавә олараг Кәримов белә дејир: «Јахшы рәһбәр о адамдыр ки, инсанлара һәјат вә иш үчүн лазыми шәраит јаратмағы бачарыр».

Ишләр исә өз гајдасында кедир. Јахшы ја пис, һәр һалда тәсәррүфат рәһбәрләри бу саһәдә хејли тәчрүбә топламышлар, чох шеји бачарырлар. «Һәјат» иши исә һәләлик чәтиндир: мәнзил вә мәишәт саһәсиндә һеч дә һәр шеј гајдасында дејилдир. Фәһләләр үчүн мәнзил барәдә сөһбәт ачсаг, ону дејә биләрик ки, директор олдуғу мүддәт әрзиндә Кәримов халг тикинтиси јолу илә 170 дөрдотаглы ев тикдирмишдир. Һеч бир кредитдән истифадә олунмамышдыр, бунун үчүн јалныз гәрар чыхарылмыш, башга јердә чыхдаш едилмиш дашлардан истифадә едилмишдир. Истираһәт күнләри һамылыгла ишә чыхыр вә евләри нөвбә илә тикирдиләр.

Сонралар елә һәмин үсулла заводун истираһәт зонасынын тикинтисинә башладылар. Бурада адамы һејрәтә кәтирән коттечләр, јашајыш евләри, һовузу олан сауна, бухарысы олан јемәкхана вардыр. Бу кичик мө'чүзә бир дә она көрә көнүлачандыр ки, һамы јахшы билир: чәмиси бир нечә ил бундан әввәл бу јерләр илан мәләјән чөллүк иди.

Ики истираһәт күнү әрзиндә аиләси илә бурада истираһәт етмәк, күндә дөрд дәфә јемәк јемәк фәһләјә бир маната баша кәлир. Бу, тәкчә директорун хејријјәчилији дејил, бурада гүввәдә олан игтисади механизмин сосиал көкүдүр. Комбинатын бөјүк, игтисади чәһәтдән күчлү јардымчы тәсәррүфаты вардыр. 2.000 гојун, 5.000 тојуг, 40 һектарлыг бағ, бөјүк тәрәвәз истиханасы, 4.000 әдәд лимон ағачы фәһләләрин ихтијарындадыр. Истираһәт зонасынын абадлығы, бурада фәһләләрин јемәси үчүн әлавә вәсаит дә елә бурадан јараныр. Јери кәлмишкән, комбинатын мағазасында фәһләләр гојун әтини базарда олдуғу кими 7—8 маната јох, 1 манат 75 гәпијә алырлар.

Мағаза, дөрд јемәкхана, мүасир мәдәнијјәт еви һәр бир фәһләнин хидмәтиндәдир, онларын да һәр бири ишә тәсәррүфатчы мүнасибәти бәсләјир. Бүтүн әмәк коллективинин гәрары илә мағазада әтин гијмәти, фәһлә вә гуллугчулара верилмәк үчүн пландан әлавә кәлирин бир һиссәсинин ајрылмасы һисси дә кичик мәсәлә дејилдир. Бунлара көрә Кәримов республика назирлији илә мүнагишәјә кирмәјә мәчбур олмушду, лакин сон нәтичәдә мәсәлә онун хејринә һәлл едилмишди.

—Тәсәррүфат һесабы вә өзүнүмалијјәләшдирмә јахшы рәһбәр үчүн инсанларла мүнасибәтдә кениш јоллар ачмышдыр,—дејә Гасым Кәримов билдирир.—Әввәлләр, ишчијә гајғыны мән әсас мәгсәд кими гаршыма гојанда партија билетими итирмәк тәһлүкәси мејдана чыхмышды. Бу күн исә дејирәм: пулумузун саһиби өзүмүзүк вә ону һараја сәрф етмәјимизи јахшы билирик, тәки адамлар өзләрини даһа јахшы һисс етсинләр.

Јури КАЗАКОВ,
ХМА-нын мүхбири.

Аграр-сәнаје јениликләри

Һамы үчүн сәрфәли

Артыг бир илдир ки, Јусиф Нәбијевин, Күлүстан Чәфәровун вә Ибраһим Вәлијевин һејвандарлардан вә механизаторлардан ибарәт аилә коллективләри Илич рајонундакы Фрунзе адына совхозун сүдчүлүк фермасыны ичарәјә көтүрмүшләр. Јени тәсәррүфатчылыг методуна кечид нә вермишдир? Илк нәтичәләр беләдир: бәсләнән јүзләрлә чөнкәнин һәр биринин күндәлик чәки артымы 300 грамдан 600 грама чатмыш, әтин һәр сентнеринин маја дәјәри ики дәфәдән дә чох ашағы салынмышдыр. Ахы, чәми бир ил бундан габаг һәмин көстәричи 1.000 маната чатырды вә сөзүн әсл мә'насында, тәсәррүфаты варјохдан чыхармышды. Мүгавилә илә мүәјјән едилмиш иллик сүд тәһвили тапшырығы артыгламасы илә јеринә јетирилмишдир.

— Совхоз бизә техника, јем ајырмышдыр, — дејә Јусиф Нәбијев изаһат верир.— Бу, әлбәттә, бөјүк көмәкдир. Лакин ән башлычасы, бу еһтијатлардан бачарыгла, јерли-јериндә истифадә етмәкдир. Фермада әввәлләр јүк автомобили вар иди. Бә'зи һесабламалардан сонра ондан имтина етмәли олдуг: бензин, еһтијат һиссәләри, һабелә онун сахланмасы үчүн чохлу вәсаит сәрф олунурду. Аилә фермалары шурасында белә гәрара кәлдик ки, бир трактор һамыја бәс едәр: бунунла да, техникаја сәрф олунан вәсаит минимума ендирилмишдир.

Учуз јем проблеми һәлә дә кәскин шәкилдә гаршыда дурур. Мәсәлән, бир тон от совхоза 40 маната вә даһа баһа баша кәлир. Бу, ичарәдарлара сәрфәли дејил. Онлар кәлән илдән габа јемләрин бир һиссәсини өз гүввәләри илә тәдарүк едәчәкләр. Чари гышлама үчүн хејли мигдарда гидалы соја күләши алмыш, дәнли консентратлар әлдә етмишик.

Совхозун директору Мирәзиз Сејидов дејир:

— Ичарәнин илк тәчрүбәси бизә тәсәррүфатын даһа да инкишаф етдирилмәси јолларыны мүәјјәнләшдирмәјә вә игтисадијјаты мөһкәмләндирмәјә көмәк етмишдир. Инди һәтта бәдбинләр белә шүбһә етмирләр ки, там тәсәррүфат мүстәгиллији әлдә етмиш һәр бир әмәксевәр кәнд сакини чох шејә гадирдир. Һазырда чохлары гојунчулуг фермасындан сүрү ичарәјә көтүрмәк истәјир. Ичарә коллективләринә әкин саһәси ајрылмасы барәдә әризә верәнләр дә аз дејил.

Әкин давам едир

Ән'әнәјә көрә, кәлән илин әввәлләриндә республика субтропик зонасынын тәрәвәзчиләри нөвбәти мөвсүмдә илк мәһсул јығымы кампанијасыны кечирәчәкләр. Инди ихтисаслашдырылмыш совхозларда ачыг торпаға кәләм шитилләри басдырылыр. Тәгрибән ики мин үнвана фараш вә тез јетишән бостан мәһсулу көндәрән Ләнкәран, Масаллы, Астара рајонларында инди тәгрибән 6 мин һектар саһәдә пајызлыг әкин кечирилир.

Дәјишкән һава шәраитиндә тарла әмәкчиләри габагчыл агротехникадан, ән јахшы тәсәррүфатларын вә ајры-ајры бригадаларын тәчрүбәсиндән истифадә едәрәк, әкини чәдвәл үзрә — нојабрын үчүнчү онкүнлүјүндә баша чатдырмаға чалышырлар.

Сон илләрдә сынагдан кечирилән вә мүсбәт нәтичә верән үсулдан истифадә едәрәк, бә'зи тәсәррүфатларда бир нечә јүз һектар саһәдә шитилләр өртүк алтында бечәриләчәкдир ки, бу да Москваја, Ленинграда, Бакыја, дикәр сәнаје мәркәзләринә тәзә кәләм көндәрилмәсини хејли сүр'әтләндирмәјә имкан верәчәкдир.

Енеркетикләрә мүкафат

Сабирабадын колхоз вә совхозларына енеркетика хидмәти саһәсиндә бүтүн гајғылар Азәрбајчан ССР Дөвләт Аграр-Сәнаје Комитәсинин енеркетика үзрә тәсәррүфатларарасы истеһсал-истисмар мүәссисәсинин үзәринә дүшүр. Бу ил коллективин көрдүјү мүхтәлиф ишләр кәнд зәһмәткешләринин әмәјинин енержи тәчһизатыны хејли артырмаға имкан вермишдир. Тәсәррүфатларла бағланмыш мүгавиләләр үзрә електрик хәтләринин чәкилиши заманы ән јени конструксијалы дајаглар, е'тибарлы аваданлыг тәтбиг олунур. Електрик аваданлығынын ишиндән там асылы олараг әмәјин өдәнилмәси гыса гапанма һалларынын вә гөзаларын сајынын азалмасына, електрик енержисинә ганаәт олунмасына көмәк етмиш, електрикләрин әмәк һаггыны артырмышдыр.

Он икинчи бешиллијин тапшырыгларыны мүвәффәгијјәтлә јеринә јетирдијинә көрә үчүнчү кварталда енеркетикләр коллективинә ССРИ Дөвләт Аграр-Сәнаје Комитәсинин вә аграр-сәнаје комплекси ишчиләри һәмкарлар иттифагы Мәркәзи Комитәсинин кечичи Гырмызы бајрағы тәгдим едилмишдир.

(Азәринформ).

Жданов рајонундакы Шаумјан адына колхозда Сосиалист Әмәји Гәһрәманы Әһмәд Әһмәдовун башчылыг етдији бригадада кәнч памбыгчы Хатирә Чәфәрова өз ишкүзарлығы вә әмәксевәрлији илә фәргләнмишдир. О, мөвсүм әрзиндә һәр күн 110—115 килограм памбыг топламышдыр.

Фото Ә. Садыговундур.

Львов. Бусск рајонундакы «Завојеванијe октјабрја» колхозунун ичарә манғалаларынын јетишдирдикләри бүтүн тәрәвәз мәһсулу илк дәфә олараг ади тајаларда дејил, јени анбарда гыша сахланачагдыр. Кечјетишән кәләмин вә чешидләнмиш картофун сон мәһсулу температуру вә рүтубәти автоматик олараг тәнзимләјән сојудучу камералара гојулмушдур. Колхоз иншаатчылары бу мин тон мәһсул јерләшәчәк анбары тәсәррүфатын газандығы мәнфәәтдән ајрылмыш вәсаит һесабына учалтмышлар. Ичарәдарлар да өз вәсаитләринин бир һиссәсини буна сәрф етмишләр. Онлар тикинтијә һәм дә техника вермиш вә асудә вахтларында да бурада ишләмишләр. Артыг вилајәтдә әкинчиләрин бир чох подратчы коллективләри белә тәрәвәз анбарларына маликдирләр. (СИТА).

ВӘТӘНИМИЗДӘ

Сыктывкар. Коми МССР овчулары ағ түлкү, дәлә, синчаб, гонур түлкү вә башга хәз дәрили һејванларын ову мөвсүмүнү ачмышлар. Онлар бу ил дөвләтә 300 мин манатлыг хәз дәри тәһвил вермәк нијјәтиндәдирләр. «Комипромохота» бирлијинин дөвләт овчулуг тәсәррүфатлары пајыз-гыш мөвсүмүнүн илк ајында тичарәт вә ичтимаи иашә тәшкилатларына 2 мин Сибир тојуғу, гарабағыр вә башга ов гушу тәһвил вермишләр. Бирлик һәр ил 1,5 милјон манатлыг овчулуг вә тәдарүк мәһсуллары сатыр. (СИТА).

Новгород. Шүшә мә'мулаты истеһсалы саһәсинин гочаман мүәссисәси—биринчи коммунист көнүллүләр дәстәси адына Болшаја Вишера заводунун шүшә усталарыны вернисажа дә'вәт етмишләр. Новгород бирләшмиш тарих-архитектура музеј-горуғунда онларын ишләринин сәркиси ачылмышдыр. Експонатларын әксәријјәти бураја мүәссисәнин Болшаја Вишера гәсәбәсиндәки музејиндән кәтирилмишдир. Бу күнләр өз ингилаби, дөјүш вә әмәк ән'әнәләри илә мәшһур олан һәмин заводун јүз јашы тамам олачагдыр. Мүхтәлиф габ-гачаг дәстләри, орижинал вазалар, һабелә һәр һансы бир мәнзилә бәзәк верә биләчәк гәрибә декоратив композисијалар сәркијә кәләнләрин диггәтини чәлб едир. (СИТА).

Мәнзилиниз мүбарәк

Чох күнләр вар јаддашлара јазылан: партија сыраларына гәбул олундуғун күн, вәзифәјә кечдијин күн, аилә һәјаты гурдуғун күн...

Анчаг бизә елә кәлир ки, адамын јени мәнзил алдығы күнүн севинчи дикәрләринә бәнзәмир. Елә бил, ганад ачыб учмаг истәјирсән. Һисс едирсән ки, тәкчә мәнзилин дәјишиб кенишләнмәјиб, ичин тәзәләниб. Елә бил јени тәнәр кәлиб, күч кәлиб сәнә.

Елә Јевлах шәһәриндә ән бөјүк мүәссисәләрдән сајылан түтүн ферментләмә заводунун һәјәтиндә јығылыб әлиндә ордер тутмуш фәһләләрин дә севинчи ади севинчләрә бәнзәмирди.

—Белә шадлыға көрә гынамајын бизи,—дејә габагчыл фәһлә Сәкинә Гулијева бизә јахынлашды.—Дүз он беш илдир ки, ачамла кирајәдә јашајырдыг. Валлаһ, утанмасам, бу бинаны бизә тикиб верәнләрин һамысынын әлини сыхардым. Белә јарашыглы, белә кејфијјәтли тикилиб. Ахы, 57 нөмрәли тәсәррүфатлараrасы сәјјар механикләшдирилмиш дәстәнин иншаатчылары 1987-чи илдә түтүн ферментләмә заводунун сифариши илә бу бешмәртәбәли 50 мәнзилли бинанын тикинтисинә башлајанда јахшы билирдиләр ки, мүәссисәнин рәһбәрлији бинаны һеч бир кәм-кәсирлә гәбул етмәјәчәкдир. Она көрә дә елә илк күнләрдән үрәклә ишә башладылар. Вә нәзәрдә тутулан вахтда да бинаны јахшы гијмәтлә тәһвил вердиләр.

—Узун илләрдир ки, атама мәхсус евдә 22 квадрат метр саһәдә 8 нәфәр бирликдә јашајырдыг. Инди мән 5 нәфәр аилә үзвүмлә бирликдә 4 отаглы мәнзилдә јашајачағам. Бундан да бөјүк хошбәхтлик олармы?—фәһлә Рәһим Абдуллајев сөһбәтә мүдахилә едир.

Коллективдән 37 нәфәр јени мәнзилә көчмәк үчүн ордер алыб. Даһа заводда мәнзил шәраити пис олан, нөвбәдә дуран ишчи галмајыб.

Бу бинанын тикинтисиндә һәмкарлар тәшкилатынын сәдри Григори Котелников башда олмагла коллектив үзвләринин дә әмәји чох олуб. Ишдән сонра истираһәт күнләриндә иншаатчыларла чијин-чијинә чалышыблар.

—Инди заводумузда фәһләләрин иш шәраитини јахшылашдырмаг мәгсәдилә јени комплекс мәишәт евинин тикинтисинә башламышыг,—заводун директору Хосров Јусифов дејир:—Смета дәјәри 48 мин манат олан бу објектин лајиһәсиндән тутмуш бинналығына кими һамысыны өзүмүз едирик. Тәсәррүфат һесабы илә тикилән бу икимәртәбәли бинада китабхана, сојунуб-кејинмә отағы, душхана, јемәкхана, бәрбәрхана, ајаггабы тә'мири сехи вә саир јерләшәчәкдир.

Үзләриндән севинч, шадлыг төкүлән, әлләриндә ордер тутмуш габагчыл ишчиләр Сәлаһәддин Мәммәдов, Сәрдар Чәбрајылов, Рафиг Бабајев, Ариф Мустафајев, Мүслүм Новрузов, Владимир Субачов вә башгаларына бахырыг. Бир даһа јәгин едирик: хошбәхт олмаг үчүн чох шеј кәрәк дејилдир. Ачыг сима, ишдә әлбирлик, дилбирлик, сағлам мүһит, бир дә абад мәнзил, ишыглы отаг...

Исрaил РЗАЈЕВ,
Әминә ЈУСИФГЫЗЫ.

БЕЈНӘЛХАЛГ ИЧМАЛ

ТӘРӘГГИ МӘШ'ӘЛИ СӨНМӘЈӘЧӘКДИР

Прагада, Влтава чајынын саһилиндә јерләшән алты мәртәбәли бинанын үстүндә Бејнәлхалг Тәләбәләр Иттифагынын емблеми: Јер күрәсинин фонунда јанан мәш'әл вә ачыг китаб тәсвир едилмишдир. Бунлар билик һүгугунун вә јашамаг һүгугунун рәмзләридир. Кәнч нәслин һәјати мәнафејинә ујғун олан нә варса, һамысы илә һәмрә'ј олан тәләбә гардашлығынын емблеми вә фәалијјәтинин әсас истигамәтләри бунлардыр.

Нојабр планетимизин тәләбәләринин һәјатында әламәтдар ајдыр. 1939-чу ил нојабрын 17-дә Прага тәләбәләри Чехословакијанын фашист ишғалына ачыг е'тираз етмишләр. Мүһарибәдән сонракы илк илдә Бејнәлхалг Тәләбәләр Иттифагы јарадыларкән онун тәшкилатчыларынын әксәријјәти белә гәрара алды ки, иттифагын игамәткаһы мәһз Прагада јерләшмәлидир. 17 нојабр күнү исә бејнәлхалг тәләбәләр күнү олду. Бејнәлхалг Тәләбәләр Иттифагы инди нә илә мәшғул олур, ону нараһат едән нәдир, бу күн вә сабаһ үчүн о һансы вәзифәләри гаршыја гојур? Бу суалларла Бејнәлхалг Тәләбәләр Иттифагынын президенти Јозеф Скалаја мүрачиәт едирәм. О, тәләбә һәрәкатында бөјүк иш тәчрүбәси топламышдыр.

Иттифагын президенти дејир: бизим иттифаг дүнјанын мүхтәлиф өлкәләринин 110-дан чох тәшкилатыны бирләшдирир. Бу, планетин кәләчәјинин чох бөјүк интеллектуал потенсиалы олан милјонларла кәнчдир. Гој сөһбәтин бир гәдәр рәсми башланмасы сизи горхутмасын. Мән Бејнәлхалг Тәләбәләр Иттифагынын кениш миғјасыны, бөјүк мәс'улијјәтини гејд етмәк истәјирәм. Тәләбәләр бир чох өлкәләрдә сүлһ уғрунда, ингилаби просесләрин инкишафы уғрунда үмуми һәрәката гүввә верир, чох вахт бу һәрәкатын өнүндә кедирләр. Там һүгугла демәк олар ки, биликләрә, кечмишин тәчрүбәсинә јијәләнмиш гүввә артыр. Буна көрә дә биз ирәлијә, кәлән әсрә инамла нәзәр салырыг. Ахы, тәләбәләрин индики нәсли үчүнчү минилијә, һәм дә бәшәријјәтин башлыча проблемләринин һәллиндә бир јарадычы кими гәдәм гојмалыдыр.

Јозеф Скала сөзүнә давам едиб дејир: кәнчләрә ашкарлыг, ишкүзарлыг, сәмимилик, даим јенилик ахтарышы хасдыр. Бурадан, Бејнәлхалг Тәләбәләр Иттифагынын мәркәзиндән биз тәшкилатларымызын сүлһ, тәрксилаһ уғрунда, хејирин вә әдаләтин, инсан һүгугларынын мүдафиәси намина ирәли сүрдүкләри тәшәббүсләрә оператив сурәтдә сәс вермәјә чалышырыг. Белә һесаб едирик ки, бизим күнләрдә тәләбәләри јени Һиппократ анды—нүвә әсринин анды бирләшдирәчәкдир. Нечики тәбибләрин, һәм дә тәләбә олан һәр кәсин Һиппократ анды вермәси идејасыны, демәк олар, бүтүн милли тәләбә тәшкилатлары мүдафиә етмишләр. Тәләбә һүгугларыны горујан бејнәлхалг мәркәз бирлијимизә мүһүм төһфә олмалыдыр.

Бејнәлхалг Тәләбәләр Иттифагынын игамәткаһында һөкм сүрән достлуг шәраити дәрһал һисс едилир. Бурада тәгрибән 30 өлкәнин елчиләри ишләјирләр. Онлар Бејнәлхалг Тәләбәләр Иттифагынын фәалијјәтинә күндәлик рәһбәрлик едән катиблијин тәркибинә дахилдирләр. Ән тә'хирәсалынмаз ишләр кими чари ишләр дә ше'бәләрдә сүрүндүрүлмәдән һәлл едилир. Онлар сүлһ вә тәрксилаһ уғрунда мүбаризә тәдбирләри, бејнәлхалг тәшкилатлар илә һәмрә'јлик вә әмәкдашлыг проблемләри, информасија вә мәтбуатла әлагә, бәдән тәрбијәси вә идман мәсәләләри, еләчә дә, тәбии ки, тәһсил проблемләри илә мәшғул олурлар. «Үмумдүнја тәләбә јениликләри», тәһсилин демократикләшдирилмәси», «Кәнчләр киносу вә театры» журналларында чохлу бүллетендә Бејнәлхалг Тәләбә Бирлијинин көрдүјү ишләр барәсиндә мүнтәзәм мә'лумат верилир. Бејнәлхалг Тәләбәләр Иттифагы беш дилдә 14 дөври нәшр бурахыр.

Бејнәлхалг Тәләбәләр Иттифагынын вә онун үзвү олан тәшкилатларын инди јеринә јетирдикләри башлыча вәзифә кәнчләрин вә тәләбәләрин Пхенјанда кечириләчәк нөвбәти үмумдүнја фестивалына һазырлыг көрмәкдир. Лакин Бејнәлхалг Тәләбәләр Иттифагынын рәһбәрләри әминдирләр ки, Иттифагын икинчи дәрәчәли вәзифәси јохдур. Јер үзүндә һәлә чох гүввә вар ки, бирликләрин јанан мәш'әли онлара раһатлыг вермир. Тәрәгги мәш'әлини сөнмәјә гојмамалы—тәрәггипәрвәр тәләбәләрин фәалијјәтинин лејтмотиви будур.

Һитлер ишғалчыларына гаршы Прага тәләбәләри үсјанынын 50-чи илдөнүмү кәлән ил тамам олачагдыр. Бу һадисә мүнасибәтилә мүхтәлиф өлкәләрдә чохлу тәдбир кечирмәк, о чүмләдән Прагада тәләбәләрин үмумдүнја мәчлисини тәшкил етмәк нәзәрдә тутулур. Мәчлисдә тәләбә һәрәкатынын нүмајәндәләри, мәшһур алимләр, мәдәнијјәт хадимләри, антифашист мүгавимәт һәрәкатынын ветеранлары иштирак едәчәкләр. Јозеф Скала үмидвар олдуғуну билдирмишдир ки, бу мәчлис үмумбәшәри мәгсәдләр уғрунда мүбаризәдә тәләбәләрин даһа фәал иштирак етмәси үчүн имканлар јарадачагдыр.

Валери РЖЕСКИ,
СИТА-нын мүхбири.
ПРАГА

ХАЛГ ҺАГГЫНЫ ТӘЛӘБ ЕДИР

Е'ТИРАЗ, ТӘЛӘБ, ИНАМ

Јенә дә В. И. Ленин адына мејдандајыг. Бакы зәһмәткешләринин нүмајиши давам едир. Једдинчи күндүр ки, ермәни екстремистләринин Топхана мешәсини гырыб јериндә Ермәнистан республикасы үчүн «пансионат» инша етмәләринә е'тираз әламәти олараг динч вәтәндашлар, доғма торпағыны, онун һәр гарышыны әзиз тутан азәрбајчанлы кәнчләр, гочалар, аналар мејданы тәрк етмәк истәмирләр. Гәзетдән кәлдијимизи билиб мејдана топлашанлардан бир групу бизә јахынлашыр.

Халидә Кәримова вә Шәһла Әјјубова — Азәрбајчан ССР Елмләр Академијасы Кибернетика Институтунун хүсуси конструктор бүросунун әмәкдашлары:

— Ахы, белә гоншулуг олмаз. Азәрбајчан ССР өз Конститусијасы, бајрағы, керби вә һимни олан дөвләтдир. Совет Сосиалист Республикалары Иттифагына дахил олмуш һәр бир мүттәфиг республика кими онун да Конститусија һүгуглары тохунулмаздыр вә бу ССРИ Конститусијасында да өз әксини тапыб. Ермәнистан ССР-дән олан бир груп екстремистин — ермәни милләтчиләринин Азәрбајчан торпагларыны баса-баса кәлиб бизим гәдим Шушанын алтында улу Топхана мешәсини күнүн-күнорта чағы булдозерләрин ағзына вермәләри совет ганунларына дабан-дабана зиддир. Бу, әсл чинајәтдир. Бир республиканын башга бир республикаја, бир дөвләтин башга бир дөвләтә хаинчәсинә әл узатмасыдыр. Биз тәләб едирик ки, азғынлашмыш ермәни милләтчиләри Топхана мешәсини тәрк едиб Јеревана гајытсынлар. Бир дә ки, һәр бир азәрбајчанлы үчүн доғма олан Топхана мешәсинин, Шушанын вә бүтүн Дағлыг Гарабағын мәһз Азәрбајчанын олдуғуну јүзүнчү дәфәдир ки, сүбут едирик. Бу, она бәнзәјир ки, өз адымызы кедиб өзкәләрдән сорушаг. Ахы, мән өз анамы, атамы, өз евими ән јахын гоншудан да даһа јахшы танырам. Гарабағ, онун дағлыг һиссәси дә, араны да, онун Шушасы да, Бәрдәси дә, Ағдамы да, Әскәраны да, Мардакерти дә, Мартуниси дә, Малыбәјлиси дә, Хочалысы да, Степанакерти дә Азәрбајчанындыр. Нечә ки, буну һәр бир мәктәбли дә чох јахшы билир. Биз Степанакертин гәдим улу адынын Ханкәнд олдуғуну да чох јахшы билирик. 1923-чү илдән сонра она Степанакерт адыны да Азәрбајчан халгы вериб. Амма бу күн ермәни милләтчиләри гәдим Хан кәндинә — индики Степанакертә азәрбајчанлылары бурахмырлар. Бу исә Азәрбајчан халгына ачыг-ашкар мејдан охумаг, онун һүгугларыны тапдаламагдыр. Биз буна дөзә билмәрик. Вә биз инанырыг ки, бу өзбашыналыға нәһајәт сон гојулачаг.

Әшрәф Меһдијев — фәлсәфә елмләри намизәди, Ч. Илдырым адына Азәрбајчан Политехник Институтунун досенти:

— Дағлыг Гарабағ мәсәләси илә әлагәдар ССРИ Али Совети Рәјасәт Һеј'әтинин мә'лум гәрарындан сонра ДГМВ рәһбәрләринин бу чүр өзбашыналыглара јол вермәләри, ики гоншу милләт арасында тәзәдән нифаг салмалары, еһтираслары кетдикчә гызышдырмалары биринчи нөвбәдә өлкәмиздә һәјата кечирилән јенидәнгурма сијасәтинин әлејһинә јөнәлдилмишдир. Бу күн биз бу мејдана топлашмагла Дағлыг Гарабағда Азәрбајчан республикасынын вә үмумијјәтлә, Совет һакимијјәтинин, совет ганунларынын бәрпа олунмасыны, Топхана мешәсинин хилас едилмәсини тәләб етмәклә, ејни заманда, партијамызын јенидәнгурма сијасәтини мүдафиә етмиш олуруг. Чох тәәссүфлә демәлијәм ки, партијамызын Мәркәзи Комитәсинин ирәли сүрдүјү јенидәнгурмадан, халга кениш демократија верилмәсиндән вә ашкарлыг сијасәтиндән һамынын бәһрәләнмәси бир чохларынын һеч дә үрәјиндән дејилмиш. Јенидәнгурманын әлејһдарлары сырасында исә ермәни милләтчиләрини өн чәркәдә көрүрүк. Әслиндә ермәни милләтчиләринин Азәрбајчан халгына һәр күн бөһтан атмалары, Азәрбајчан торпагларыны әлә кечирмәк үчүн ачыг зоракылыгдан белә чәкинмәмәләри, садә ермәниләрин, ермәни халгынын әмәкчи тәбәгәсинин һеч дә үрәјинчә дејилдир. Биз инанырыг ки, нәһајәт, ағыл галиб кәләчәк.

Асиф Рүстәмов — Азәрбајчан ССР Елмләр Академијасы, Низами адына Әдәбијјат Институтунун әмәкдашы:

— Бу күн өлкәмиздә еколокијадан, әтраф мүһитин сағламлашдырылмасындан кениш сөһбәт кедир. Тез-тез ешидирик ки, һансы рајондаса, кәнддәсә бир-ики ағачын гырылмасы үстүндә күнаһкарлара чәза верилиб. Бәс, нечә олур ки, Топхана кими тәбиәтин надир инчисинә бәдхаһларын бу дәрәчәдә әли узаныр?!. Ахы, Топхана мешәсинин варлығы әтраф мүһитин ән јахшы оксикен сипәридир. Белә бир фикрә дә шәрик олурам ки, Топхана мешәси тәмиз һавамыз олмагдан әлавә, һәм дә тарихи абидәдир. Улу Гарабағын улу кечмишинин ән гијмәтли јадикарыдыр. Бабаларымызын әманәтидир. Әкәр биз бу әманәти мәһв едәнләрин чинајәткар әлләрини тутуб сахламырыгса, демәли, ата-бабаларымызын вәсијјәтинә хәјанәт етмиш олуруг.

Ислам Садыг, шаир, Азәрнәшрин редактору:

— Биз бу мәсәләләрин гаршысыны алмаг үчүн бир ил бундан габаг А. Аганбекјанын һеч бир мәнтигә, идрака сығмајан идејасы — Дағлыг Гарабағы Ермәнистана бирләшдирмәк фикри «Һуманите» гәзетиндә дәрч олунанда ајаға галхмалыјдыг. О вахт вәзифәләрини горујан рәһбәрләримиз ағызларына су алдылар вә исти јерләрини сојуг еләмәмәк үчүн Азәрбајчан халгыны да сусдурдулар.

Аталар көзәл дејибләр ки, ағыллы фикирләшинчә, дәли вуруб чајы кечди. Бизим сәбримиз, тәмкинлијимиз, өлчүб-бичмәјимиз кәтириб она чыхарды ки, Масисдә, Гафанда, Јереванда, Көјчәдә вә Ермәнистанын дикәр јерләриндә азәрбајчанлылара гаршы һүчумлар баш верди, онлардан бир чохларынын евләри дағыдылды, јандырылды, минләрлә адам өз исти очағындан, ата-баба јурдундан дидәркин салынды.

Степанакерт шәһәриндә комендант саатына ола-ола әскәрләрин көзләри гаршысында азәрбајчанлыларын евләри јандырылды, 10 миндән чох азәрбајчанлы доғма шәһәриндән говулду. Мән инана билмирәм ки, кимсә өзбашына Јеревандан кәлиб Топхана мешәсини гырсын, орада тикинти илә мәшғул олсун. Шәхсән мән белә дүшүнүрәм: нә гәдәр ки, милләтчиләрин башы сығалланыр, бизим ағзымыза памбыг тыханыр, нәинки бу ики республикада, үмумијјәтлә, өлкәдә һәјатын өз ахарына дүшәчәјини көзләмәк олмаз. Јенидәнгурма ингилабдырса, бу ингилабда әлејһдарлара күзәштә кетмәк олмаз.

Мәһз буна көрә јубатмадан тә'чили тәдбирләр көрмәк, Ермәнистандан говулмуш азәрбајчанлылары өз дағыдылмыш очагларында јерләшдириб тәһлүкәсизликләринә наил олмаг, Азәрбајчанын бүтүн әразисиндә Азәрбајчан һөкумәтинин суверен сәлаһијјәтини тә'мин етмәк лазымдыр. Ермәнистанда вә Дағлыг Гарабағда һадисәләри төрәдәнләр һаггында чинајәт иши галдырылмалыдыр.

Ленин адына мејдана Бакынын фабрик вә заводларындан, институтлардан, техникумлардан, бунунла јанашы, Азәрбајчанын рајонларындан дәстә-дәстә адамлар кәлир. Натигләр бир-бир микрофона јахынлашырлар. Филолокија елмләри докторлары Мирәли Сејидов вә Ајдын Мәммәдов, шаир Сабир Рүстәмханлы, филолокија елмләри доктору Диларә Әлијева, 26 Бакы Комиссары Рајон Партија Комитәсинин биринчи катиби Вәли Мәммәдов, сумгајытлы һәким Чәфәр, Чулфадан кәлмиш ағсаггал Мәһәммәд киши вә башгалары Ермәнистан республикасынын Азәрбајчанын дахили ишләринә мүдахилә етмәсинә, азәрбајчанлыларын Ермәнистандан вә Степанакертдән зорла говулмаларына вә тәһгир едилмәләринә гәти е'тиразларыны билдирирләр. Халгын гәзәби сојумаг билмир. Халг көзләјир вә инаныр ки, јенидәнгурманын, ашкарлығын вә демократијанын әлејһдарлары тезликлә лајигли чәза алачаглар.

Ә. ФӘРЗӘЛИ.

ҺӘГИГӘТИ ДЕМӘК ЛАЗЫМДЫР

Митинг иштиракчыларындан Азәрбајчан ССР ЕА Фәлсәфә вә Һүгуг Институтунун елми ишчиси, фәлсәфә елмләри намизәди Фируз МУСТАФАЈЕВЛӘ Азәрбајчан Дөвләт Университетинин досенти, филолокија елмләри намизәди Фирудин ЧӘЛИЛОВУН диалогу.

Ф. М.: — Дағлыг Гарабағ әтрафында баш верән һадисәләр бир чох мәсәләләрин јени бучаг алтында нәзәрдән кечирилмәсини тәләб едир. Нечә күндән бәри Бакынын баш мејданына топлашыб өз үрәк сөзләрини ачыг сөјләјәнләрин тәклифини, нараһатлығыны, һәјәчаныны баша дүшмәк чәтин дејилдир. Наразылыг нәдәндир, кимдәндир? Ачыг данышаг, илләр узуну адамларын һагг сөзү «јухарыларда» гулагардына вурулмуш, онларын еһтијачлары, гајғылары диггәтдән кәнарда галмышдыр. Дүздүр, индики һалда, һәјәчанларымызын мәркәзиндә Гарабағ һадисәләри дајаныр. Амма дедијим кими, бу һадисәләр индијәчән арха планда галан бир чох мәтләбләри өнә чәкиб кәтирди. Фирудин мүәллим, халгын дәрдләринин сағалмасы үчүн шәхсән сиз чыхыш јолуну нәдә көрүрсүнүз?

Ф. Ч.: — Заман бүтүн һадисәләрин мәһәк дашыдыр. Сталинизм вә дурғунлуг дөврүнүн бүрократ идарәчилијинин ачы нәтичәләри инди өзүнү даһа габарыг бүрузә верир, кечмишин чиркин әмәлләри ашкарлыг ишығында даһа ајдын көрүнүр. Торпағымыз сәриштәсиз тәсәррүфат башчыларынын е'тинасызлығы үзүндән күчдән дүшмүш, еколокијамыз дөзүлмәз вәзијјәтә чатмыш, дилимизин дәфтәрхана вә елми үслубу өз тәравәтини итирмиш, халгымызын ады тәһриф едилмиш, сојкөкүмүз вә әсл тарихимиз барәдә тутарлы елми әсәрләр јазылмамышдыр. Халгымызын игтисадијјатына, мадди вә мә'нәви рифаһына, суверен һүгугларына ағыр јаралар вурулмушдур.

Бу вәзијјәтдән чыхыш јолуну јалныз халгымызын сых бирлијиндә көрүрәм. Бу бирлији истигамәтләндирмәк үчүн халг чәбһәсинин јарадылмасыны мәгсәдәујғун сајырам. Партијанын јенидәнгурма сијасәтинә ујғун олараг Азәрбајчан халг чәбһәси демократик јолла ашкарлыг ишығында диспутлар кечирмәли, һәр бир конкрет саһәнин вәзијјәтини тәһлил едиб чыхыш јолу тапмалыдыр. Халг чәбһәси партија илә халг арасында әлагәнин күчләнмәсинә, гаршыда дуран проблемләрин биркә һәјата кечирилмәсинә чалышачагдыр.

Милли мәһдудијјәт танымајан халг чәбһәси бејнәлмиләлчилији вә һәр бир халгын адәт-ән'әнәсинә һөрмәт етмәји тәблиғ едәрәк Азәрбајчан халгынын суверенлијини бәрпа етмәјә чалышачагдыр.

Ф. М.: — Гәтијјән бағышланмаз һалдыр ки, ермәни мәтбуаты нечә ајдыр Азәрбајчан халгы барәдә ифтиралар сөјләјир. Онларын гәзетләрини нәзәрдән кечирәндә гәзәбләнмәјә билмирсән. Онлар бизимлә бағлы һәр шеји тәһриф едирләр. Бәлкә дә јеринә дүшән мүгајисә олмајачаг, амма јери кәлмиш гој дејим: Биз Бөјүк Вәтән мүһарибәси илләриндә алман фашизминин мүртәче сијасәтини писләсәк дә, алман халгынын мүдриклијини, ағлыны, исте'дадыны тәгдир етмишик. Лакин бир чох ермәни зијалылары аз гала бүтүн Азәрбајчан халгыны писләјирләр. Мән Ермәнистан ЛККИ МК-нын органы олан «Комсомолетс» гәзетинин сон ајларда чыхан нөмрәләрини сакитликлә охуја билмирәм: орада халгымыз барәдә чохлу ифтиралар чап олунур. Бизсә, бу ифтира вә бөһтанлара јалныз јазыланлары сакитчә охумагла «чаваб» веририк.

Ф. Ч.: — Мән бу мәсәләјә бир гәдәр башга мөвгедән нәзәр салмаг истәјирәм. Индијәчән бизим рәһбәр ишчиләр халгы рекионлара, рајонлара, зоналара парчаламышлар. Һәр кәлән «рәһбәр» өз әтрафына «өзүнүнкүләри» топлајыб. Букүнкү митингләрин вә нүмајишләрин кечирилмәсиндән бир мәгсәд дә мәһз бу ајрысечкилијә сон гојмагдыр. Республикамызын јени рәһбәрлији бу истигамәтдә илк аддымлар атмышдыр. Башланмыш иши давам етдирмәк лазымдыр. Халгын истәјиндән бири дә будур. Республикамызын күтләви информасија васитәләри буну диггәт мәркәзиндә сахламалы, һадисәләри оператив вә објектив шәрһ етмәлидир. Чох тәәссүфләр олсун ки, бә'зи ермәни зијалысы халгы кәркинликдә сахламаг истәјир, адамлары «үнвансыз үнванлара» чәкиб апарырлар. Мән инанмырам ки, бүтүн ермәни халгы мәһз Балајан, Капутикјан, Ханзадјан кими дүшүнүр. Биз бу инчәликләри дә унутмамалыјыг.

Ф. М.: — Сиз зијалы мәсәләсинә тохундунуз. Биздә сосиал групларын әлагә вә мүнасибәтини нечә гијмәтләндирмәк олар? Дүзүнү десәк, биздә фәһләләр, мүһәндисләр, истеһсалат ишчиләри зијалылардан даһа чәсарәтли, даһа фәалдыр. Онлар өз гәнаәт вә бахышларыны ачыг демәкдән чәкинмирләр. Зијалыларымызын әксәријјәти бүтүн саһәләрдә пассив, сејрчи мөвгедә дајаныр. Мән академија системиндә ишләјирәм. Бурада лајигли кәнч алимләр вар. Лакин јетишән кәнч зијалы насли барәдә никбин сөз демәјә чәтинлик чәкирәм. Нијә? Она көрә ки, һәмин кәнчләрин арасында елмин јох, вәзифәнин јүксәк пилләләринә чан атанлар даһа чохдур. Беләләри камилликдән, биткинликдән, бүтөвлүкдән, ағилликдән даһа чох икиүзлүлүјә, јалтаглыға, мәнсәбпәрәстлијә мејл едирләр. Көрүнүр, фәһлә коллективләри арасында сәмими, ашкар мүнасибәтләр даһа күчлүдүр.

Ф. Ч.: — Фикирләринизлә шәрикәм. Мәни ағрыдан будур ки, бә'зән зијалы сөзү кечмир, јеримир. Нијәсинин бир гисмини дединиз. Дејиләнләрә ону да әлавә едим ки, зијалыларын бә'зиләри, һансы ки, онларда бүрократ тәфәккүр вар, чох вахт боғаздан јухары сөз дејир, адамлары алдадырлар. Мән али мәктәбдә ишләјирәм. Мәкәр, тәләбә дедијимизин һамысына инаныр? Јох! Чох вахт онлар һәгигәти биздән даһа дүзкүн, даһа ајдын дәрк едирләр. Амма халгымызын бирлији көлкәдә галмыш һәгигәтләри үзә чыхармалыдыр. Зијалыларла әмәкчиләрин сарсылмаз бирлији исә мәһз әсл халг тәшкилатынын көмәји сајәсиндә һәјата кечирилә биләр. Биздә тәкчә һөкумәт нүмајәндәләри јох, елә зијалыларын бир групу да халгдан узаг дүшүб. Буну индики митингләр дә тәсдигләјир. Бу әлагәни бәрпа етмәк, низама салмаг лазымдыр. Көрүн, иш нә јерә чатыб ки, чамаат јүксәк вәзифәси, сајсыз-һесабсыз титуллары оланлары ешитмир, лакин јүксәк вәзифәси олмајанлара диггәтлә гулаг асырлар. Чүнки, сөзү ешидилән сырави адамлар халгын гајғылары илә јашајыр, онларын дәрдләринә шәрик олур, һәгигәти сөјләјирләр. Мәсәлән, мән инана билмирәм ки, шаир Сабир Рүстәмханлы вә Хәлил Рза, фәһлә Не'мәт Панаһов... кими адамлар өз мәнафеләри наминә һәгигәтдән горхсунлар. Бах, бизә бу күн белә ләјагәтли адамлар кәрәкдир. Кәнчләрин «Гала» бирлијинин үзвләри кими ел-оба тәәссүбү чәкәнләр кәрәкдир. О, академик бизим нәјимизә лазымдыр ки, халгын истәјини баша дүшмәк истәмир, әзијјәтә гатлашмыр, өзүнү јүксәк тутур. Халг беләләрини танырыр, халгдан кизләнмәк олмаз.

Ф. М.: — Биз бу күн Азәрбајчанын еколокијасы барәдә тез-тез сөһбәт ачырыг, амма тәәссүф ки, бу сөһбәтләр елә сөһбәт олараг галыр. Әслиндә торпагларымыз јенә зәһәрләнир, мешәләримиз јенә гырылыр, суларымыз јенә буландырылыр... Бу, һәлә бир јана, бизим милли мәдәнијјәтимизин, мә'нәвијјатымызын еколокијасы да нараһат едир. Кизләтмәјәк, бүрократлар тәкчә торпағымызы јох, мә'нәвијјатымызы да чүрүдүрләр. Буна даһа јол вермәк олмаз.

Ф. Ч.: — Еләдир. Әввәлчә республикамызын еколокијасы барәдә. Көрүрсүнүзмү, митинг иштиракчылары Топхананын дағылмасыны нечә лә'нәтләјирләр, «кимја чәһәннәми» Сумгајытын талеји үчүн нечә нараһатдырлар? Бу нараһатлыға инди, мәһз инди сон гојулмалыдыр. Јохса, алдана биләрик. Мә'нәвијјатымызын ашынмасы исә... хүсусилә дөзүлмәздир. Амма нојабр митингләри көстәрир ки, Азәрбајчанда тәпәдән-дырнағадәк сафлыг, гејрәт мүчәссимәси оланлар чохдур, лап чох. Онлар али мәктәбләрдә көк салмыш рүшвәтхорларын, идарә вә мүәссисәләрдәки бүрократларын чыхдаш олмасыны истәјирләр. Биз дилимизин һүгугларыны тамамилә өзүнә гајтармалыјыг. Үмумтәһсил мәктәбләриндә вәзијјәти јахшылашдырмалыјыг. Халгымызын тарихини өјрәнмәли вә тәблиғ етмәлијик.

Дағлыг Гарабағдакы өзбашыналыглар бизи даһа чох һиддәтләндирир. Вилајәтдә республика һөкумәтини ешитмирләр, вилајәт партија комитәсинин биринчи катиби Погосјан Ермәнистанда чыхан «Коммунист» гәзетинә мүсаһибә верир, вилајәтин сосиал-игтисади инкишафы илә бағлы республикамызда көрүлән тәдбирләри кизләдир, Ермәнистандан көмәк умур... Һансы һагла, һансы әсасла? Халг да һаглы олараг мухтар вилајәтин ләғв олунмасы мәсәләсини галдырыр.

Ф. М.: — Халг буну да тәләб едир ки, вилајәт рәһбәрлији мәс'улијјәтә чәлб олунсун вә мөвчуд вәзијјәтә, республиканын, үмумиликдә өлкәнин игтисадијјатына вурулан зијана көрә ичтимаијјәтә чаваб версин. Бәли, Гарабағ һадисәләри республикамызын игтисадијјатына ағыр зәрбә вурмушдур. Онсуз да игтисади чәһәтдән касыблыг вә чох тәәссүф ки, бу касыблыг бизә инди мә'лум олур. Игтисади сәвијјәсинә көрә Азәрбајчан өлкәдә ахырынчы јерләрдән бирини тутур. Статистика бизи алдадыбмыш. Гој бу јанлышлығы јараданлар да чамаата чаваб версинләр. Чох дүзкүн олараг митингдә мәсәлә галдырырлар ки, РЕСПУБЛИКА ТӘСӘРРУФАТ ҺЕСАБЫНА КЕЧСИН. Буна һәр чүр имканымыз вә шәраитимиз вар.

Ф. Ч.: — Өзүмүзүн бирбаша харичи өлкәләрлә, о чүмләдән Чәнуби Азәрбајчанла мәдәни вә игтисади әлагәләримиз јарадылсын. Бу олдугча вачиб мәсәләдир. Икијә бөлүнмүш бир халгын һеч олмаса мә'нәви бирлији өзүнә гајтарылмалыдыр. Республикамызда јени јарадылмыш чәмијјәтләрин чохунун фәалијјәти нәзәрә чарпмыр. Әкәр һәмин чәмијјәтләр халгын јараларыны сағалтмаг, дәрдләрини јүнкүлләшдирмәјә хидмәт етмәлидирсә, гој һәр кәс өз ишини көрсүн. Јох, буну бачармырларса, ачыг десинләр, биз дә ишимизи биләк.

Нараһатчылыға башга бир сәбәб дә республиканын јени партија рәһбәрлијинә көмәјин зәифлијидир. Назирликләрдә, дикәр идарә апаратларында, гәзет-журнал редаксијаларында халгдан узаг дүшәнләр чохдур, онлар чыхдаш едилмәли, һәр кәс өз јерини билмәлидир. Јохса, кечмиш сәһвләр тәкрар олуна биләр...

Адамлары јалан вә'дләрлә, кағыз үзәриндә галан гәрар вә көстәришләрлә алдатмаг олмаз. Конкрет, оператив вә әдаләтли тәдбирләр кәрәкдир.

1988-чи ил нојабрын 22-дә шәһәр ичтимаијјәтинин митингиндә.
Фото С. Расиминдир.

АЗӘРИНФОРМ ХӘБӘР ВЕРИР

Бакынын, бүтүн республиканын зәһмәткешләрини һаглы олараг нараһат едән әсас мәсәләләрдән бири Шушанын лап јахынлығында Топхана адланан јердә Ермәнистан ССР Канакер алүминиум заводу филиалынын вә онун ишчиләри үчүн кооператив әсасында пансионатын ганунсуз тикилмәсидир. Вилајәт ичраијјә комитәси бу објектин тикинтисинә күја Сумгајытдан Степанакертә көчәнләр үчүн зәрури јашајыш евләринин тикилмәси ады алтында ичазә вермишдир.

Азәрбајчан ССР Назирләр Совети бу иши өјрәнмиш вә кәнд тәсәррүфаты истеһсалына јарарлы торпагларын тикинти үчүн ганунсуз ајрылдығыны, Үмумиттифаг курорт зонасында еколожи чәһәтдән зәрәрли истеһсалатын јерләшдирилмәсинин јолверилмәз олдуғуну, һабелә Топхана адланан әразинин Азәрбајчан халгы үчүн тарихи әһәмијјәтини әсас тутараг, вилајәт рәһбәрлијинә јухарыда көстәрилмиш објектин тикинтисини давам етдирмәјә ичазә вермәмишдир.

Сәлаһијјәтли мәнбәләрдән Азәринформа верилән мә'лумата көрә, республика органларынын сә'јләри вә тә'киди сајәсиндә инди тәбиәтин бу горуг күшәсиндә һәр чүр тикинти ишләри дајандырылмышдыр. Ораја кедән јоллара гошунлар нәзарәт едирләр.

Ермәнистан ССР Назирләр Советинин сәдри Ф. Т. Саркисјан илә телефонла сөһбәт апарылмыш вә о, филиал вә пансионат тикинтисинин башланмасыны писләмишдир. Канакер алүминиум заводунун директору чәзаландырылмышдыр.

Доғрудур, кечәләр бә'зән фитнәкар һәрәкәтләрә јол верилир — мүһәррикләр бош-бошуна ишә салыныр, прожекторлар јандырылыр. Бундан мәгсәд тикинтинин күја давам етдирилдијини көстәрмәкдир. Дүнән Азәринформун мүхбири Шуша Рајон Партија Комитәсинин биринчи катиби В. Ч. Чәфәров јолдашла телефонла әлагә сахламышдыр. О, тәсдиг етмишдир ки, објектин тикинтиси бүсбүтүн дајандырылмышдыр.

Фитнәкарлығын дикәр истигамәти ондан ибарәтдир ки, Јереванын Театр мејданындакы чыхышлардан көтүрүлән ујдурмалары мүәјјән даирәләр сә'јлә јајырлар. Мәсәлән, иддиа едилир ки, ССР Иттифагы Али Советинин нојабрын 29-да ачылачаг сессијасында Дағлыг Гарабағ проблеминә күја тәзәдән бахылачагдыр. Азәринформ буну билдирмәјә вәкил едилмишдир ки, белә шајиәләр тамамилә јаландыр вә онларын һеч бир әсасы јохдур.

Бу күнләр Азәринформа, республиканын дикәр тәшкилатларына Бакы сакинләри телефонла чох зәнк едирләр. Онлар В. И. Ленин адына мејданда кечирилән митингләрин иштиракчыларынын сөјләдикләри бир сыра әдаләтли фикирләри бәјәнир вә ејни заманда там әсасла тәәччүбләндикләрини, бөјүк тәшвиш кечирдикләрини вә нараһат олдугларыны билдирирләр ки, бә'зи кәнчләр өзбашына һәдә-горху кәлиб мүәссисәләрин ишини дајандырмаға чәһд едир, шәһәр нәглијјатынын һәрәкәтини дајандырыр, өз машынларыны бакылыларын һәјаты үчүн тәһлүкәли олан јолверилмәз сүр'әтлә сүрүрләр.

Бүтүн бунлар ичтимаи һәјаты демократикләшдирмәк принсипләринә, һүгуги дөвләт нормаларына зиддир вә белә һаллара сон гојулмасыны тәләб едән бакылылары чидди нараһат едир.

УКРАЈНАДАН МӘКТУБ

БИЗ ДӘ СИЗИНЛӘЈИК

Һөрмәтли редаксија! Биз ССРИ Дахили Ишләр Назирлији Кијев Али Курс Мәктәбинин динләјичиләријик. Дағлыг Гарабағ һадисәләри илә бағлы республикамыздакы букүнкү вәзијјәт бизи дә нараһат едир. Һәр бир намуслу адам бу һадисәләрин көкүнү арашдырыр, вәзијјәтдән чыхыш јолу ахтарыр вә халгымызын ағыр күнләриндә она әлиндән кәлән көмәји әсиркәмир. Тәәссүф ки, екстремистләр һәр јердә, о чүмләдән Украјна торпағында да милли бејнәлмиләлчилик һиссини тапдалајыр, һәр чүр васитәләрә әл атараг халгымызын адәт-ән'әнәләрини көздән салмаға чалышырлар. Бизи сизә мәктуб јазмаға вадар едән дә мәһз онларын налајиг һәрәкәтләри олмушдур.

Бу илин нојабр ајынын 13-дә Кијевин мәркәзи мејданларындан бириндә кечирилән республиканын ағыр еколожи проблемләринә һәср олунмуш митингдә биз дә иштирак едирдик. Һәм дә митинг мүвафиг органларын ичазәси илә кечирилирди. Јенидәнгурма, ашкарлыг вә демократикләшдирмә дөврүндә белә бир тәдбирин кечирилмәси һәгигәтән тәгдирәлајиг иди. Лакин бурада да башга халгларын тарихинә, мәдәнијјәтинә, милли һиссләринә ләкә јаханлар тапылды. Бунлардан бири ермәниләрин «нүмајәндәси» иди. О, өзүнү «Гарабағ» комитәсинин үзвү вә ермәни халгынын «вәтәнпәрвәр оғлу» кими тәгдим едәрәк, азәрбајчанлылары көздән салмаг мәгсәдилә Азәрбајчан халгынын адына бөһтанлар јағдырыр, нијјәтинә наил олмаг үчүн дәриндән-габыгдан чыхырды. Һәмин адам үч күн әввәл исә Украјнанын Лвов шәһәриндә өзүнү «Гарабағ» комитәсинин нүмајәндәси кими тәгдим едиб мәзмунсуз, узун-узады «нитг» сөјләмишдир. Әлбәттә, азәрбајчанлыларын әлејһинә. Јәгин ки, башга јерләрдә дә бәдниjјәтли «Гарабағ» комитәсинин «нүмајәндәләри» белә чанфәшанлыг көстәрирләр.

Биз инана билмирик ки, халгымызын һәр һансы бир оғлу, јахуд гызы һарадаса белә һәрәкәт еләсин.

Гәлбимизи ағрыдан бир дә одур ки, мәркәзи мәтбуат республикамызла бағлы (әввәлләр олдуғу кими) сон һадисәләр барәдә дә һәгигәти ачыб көстәрмир. Бакыдакы митингләр һаггында ордан-бурдан ешидирик, јерли-јерсиз шајиәләр кәзир... Бу да һадисәләрин ичиндә олмајанларда јанлыш тәсәввүр јарадыр.

Бәс, республикамызын мәтбуаты нијә ләнклик көстәрир? Һеч олмаса, өзүнүз јазын, гој һәгигәти башгалары да билсин, күнаһкарлары башгалары да танысын.

ССРИ Дахили Ишләр Назирлијинин Али Курс Мәктәбинин онларча динләјичиси вар. Онлар өлкәмизин бүтүн рекионларыны тәмсил едирләр. Лакин һәр бири «Гарабағ» һадисәләриндә кимләрин әли олдуғуну јахшы билир. Биз һәр јердә һәгигәти тәблиғ етмәлијик.

Әзиз һәмјерлиләримиз, бу чәтин күнләрдә сизинләјик, бүтүн һаглы тәләбләринизә биз дә гошулуруг.

Азәрбајчан халгынын икидлик ән'әнәләринә сәдагәтинизә, мәрдлик, бирлик вә тәмкинлик көстәрдијинизә көрә вар олун!

Таһир ТАҺИРОВ,
Фејзи РИЗАЈЕВ,
Азәр ХӘЛИЛОВ.

ХАЛГЫМЫЗА ХАС ОЛАН МҮДРИКЛИК КӨСТӘРМӘЛИ

Нечә күндүр ки, республикамызын пајтахты Бакынын Ленин адына мејданында кечә-күндүз издиһамлы митингләр кечирилир. Бурада партија, совет органларынын, зијалыларын, кәнчләрин, ичтимаијјәтин мүхтәлиф даирәләринин нүмајәндәләри чыхыш етмишләр. Онларын ирәли сүрдүкләри бир чох тәклифләр әдаләтлидир, тезликлә һәлл олунмасыны тә'кидлә тәләб едир. Лакин башга нөв чыхышлар — һәддән артыг гәти, тәмкинли олмајан, ашыб-дашан емосијалардан ирәли кәлән чыхышлар да аз дејилдир.

Азәринформун мүхбири Азәрбајчан ССР прокурору **Илјас Аббас оғлу Исмајыловдан** хаһиш етмишдир ки, баш верән һадисәләри шәрһ етсин.

О демишдир: Мүдрик аталарымыз, ағбирчәк аналарымыз, вәтәнпәрвәр гејрәтли кәнчләримиз Дағлыг Гарабағ һадисәләриндән тәбии тәшвиш вә кәдәр һиссилә данышырлар. Онлар бу һадисәләри өз тәнгиди фикир сүзкәчиндән кечирир, ағыр вәзијјәтдән нечә чыхмаг, мин илләрлә јанашы јашамыш ики халгын мүнасибәтләринә дәјмиш зәрәри нечә дәф етмәк барәсиндә ағыллы фикирләр ирәли сүрүрләр.

Әлбәттә, шәхси марағын јох, үмумијјәтлә, бүтүн халгымызын, республикамызын, һамымызын үмуми еви олан бөјүк Совет Вәтәнимизин, чәмијјәтимизин мә'нәви әсасы олан халглар достлуғунун, өлкәмиздә кедән ингилаби јенидәнгурма просесинин тәәссүбүнү чәкән бу кәзәл инсанларын хејирхаһ нијјәтләри һәр биримиздә ифтихар һисси доғурур. Лакин чох тәәссүф, митингләрә гошуланлар арасында бу кәзәл инсанларын кәзәл әмәлинә ләкә вурмаға чалышан адамлар да вар. Онлар гејри-гануни һәрәкәтләрә јол верир, адамлара гаршы зоракылыг тәтбиг едир, онларын ләјагәтини алчалдыр, онлары тәһгир едирләр. Белә һәрәкәтләр Азәрбајчан халгына — зәһмәткеш халга, гуручу халга әсла хас дејилдир.

Сон вахтлар республика прокурорлуғуна вә башга тәшкилатлара вәтәндашлар чох зәнк едиб хәбәр верирләр ки, метронун бә'зи стансијаларында, мәсәлән, «Нәриманов» вә «Улдуз» стансијаларында зоракылыг ишләдилмишдир. Евинә гајыдан вә ја ишә кедән адамлары өз јолундан дөндәрмәјә чалышмышлар. Нәглијјат васитәләрини сахлајыб сүрүчүләри тәһгир етмәк, онлара гаршы гејри-гануни тәдбирләр көрмәк кими һаллар олмушдур.

Шүбһәсиз, белә һәрәкәтләрә дөзмәк олмаз, бу чүр һәрәкәтләр бајаг садаладығым јүксәк амаллара анчаг ләкә кәтирир. Өз гаршысында кәзәл, улу, үмумбәшәри мәгсәдләр гојан халг бунларын јүксәк әхлаги, гануни васитәләрлә һәјата кечирилмәсинә наил олмалыдыр. Кәзәл мәгсәд әхлаға зидд васитәләрлә һәјата кечириләрсә, бу мәгсәд һечә енмиш олар.

Мән истәрдим ки, һеч кәс буну јаддан чыхармасын, адамлар гејри-гануни һәрәкәтләри өзләри дәф етсинләр, биз онлары јекдил писләјәк. Сизә хатырлатмаг истәјирәм ки, бу чәтин вәзијјәтдә биз ләјагәтимизи итирмәмәли, халгымыза хас олан кәзәл кејфијјәтләри унутмамалыјыг. Емосијалара гапылмаг олмаз. Тәмкинли олмаг, мүдрик олмаг халгымыза гәдим заманлардан хасдыр, одур ки, биз бу кејфијјәтләри дә, халглар достлуғуну да горумалыјыг.

Биз һәмишә бүтүн милләтләрдән олан адамлара бөјүк хејирхаһлыг көстәрмишик вә мәнә елә кәлир ки, јашадығымыз бу чәтин анларда да һәмин кејфијјәтләри горумалыјыг. Әкәр биз Дағлыг Гарабағ Мухтар Вилајәтиндә вәзијјәтин сабитләшмәсинә мане олан адамлары писләјирикс, өзүмүз онларын сәвијјәсинә енмәмәлијик. Биз инсанлары севмәли вә миллијјәтинә бахмајараг һәр кәсин әһвал-руһијјәсинә тә'сир едән пис әмәлләрә јол вермәмәлијик.

Бә'зи јолдашлар гыса мүддәтдә јеринә јетирилмәси мүмкүн олмајан тәләбләр ирәли сүрүрләр, өзү дә бу тәләбләри ултиматум шәклиндә сөјләјирләр. Мәнә елә кәлир ки, бу, ағыллы һәрәкәт дејилдир. Бир-биримизә ултиматум версәк, һөрмәтсизлик көстәрсәк, шүбһәсиз, һеч бир шејә наил ола билмәрик.

Јаранмыш вәзијјәтлә әлагәдар олараг ики республика арасында автобус кедиш-кәлиши мүвәггәти дајандырылмыш вә Ермәнистандан тикинти материаллары илә јүкләнмиш автомашынларын Азәрбајчана кәлмәси гадаған едилмишдир. Лакин ајдындыр ки, гоншулар белә јашаја билмәзләр — бизи бир-биримиздән ајыран чәһәтләри дејил, бирләшдирән чәһәтләри бүтүн васитәләрлә ирәлиләтмәлијик.

Биз һамымыз бу истигамәтдә фикирләшмәлијик. Чәтин шәраитдә республикамызын, халгымызын хејринә, јенидәнгурманын хејринә, чәмијјәтимизин ингилаби јолла јениләшмәси хејринә һәрәкәт етмәлијик. Бир-биримизи баша дүшмәјә чалышмалы вә јеринә јетирилмәси мүмкүн тәләбләр ирәли сүрмәлијик. Бир-биримизлә һесаблашсаг, бир-биримизи чәтин вәзијјәтә гојсаг, бир-биримизә һөрмәтсизлик етсәк, чох-чох кери дүшмүш оларыг.

Мән истәрдим ки, кәнчләримиз, бүтүн халгымыз буну јаддан чыхармасынлар.

(Азәринформ).

ОХУ, КӘРӘЈИН ОЛАР!

«МИН ИКИНЧИ КЕЧӘ»НИН ШЕ'Р ӘТРИ

Онун имзасыны тез-тез мухтәлиф гәзет вә журнал сәһифәләриндә көрүрүк. Әслиндә онун јазыларыны мәгалә адландырмаг бәлкә дә һеч дүзкүн олмаз. Она көрә ки, Рафаел Һүсејновун имзасы илә ишыг үзү көрән һәр бир кичик вә ја ири һәчмли јазыны охучу бирнәфәсә, һәм дә ширин бир нағыл кими, нәзмлә јазылмыш нәср әсәри кими охујур.

Мән «нәзмлә јазылмыш нәср әсәри» ифадәсини биләрәкдән ишләтдим. Әлбәттә, әдәби-бәдии жанрын белә бир нөвү јохдур. Әкәр варса, демәли, бу јени жанрын јарадычыларындан бири дә Рафаел Һүсејновдур. О, әдәбијјата кәлдији илк јазыларла бу жанрын көзәл нүмунәләрини јаратмыш вә бу күн дә һәмин иши фәхр-фәхарәтлә давам етдирир.

Дәгиг дејә биләрәм, Рафаел мәним јаддашымда һансы јазы илә галыб. Анчаг ону јегин билирәм ки, бу имзаны танытмагда (танытмагда јох, мәшһурлашдырмагда) һәр шејдән габаг «Гобустан» журналынын әвәзсиз ролу олуб. Вә ону да дејә биләрәм ки, арамыздакы танышлығын — мәһәббәт вә һөрмәт көрпүсүнүн јаранмасында бизим әвәзсиз мүғәннимиз, республиканын халг артисти Рүбабә ханым Мурадованын өлмәз сәнәтинә һәср олунмуш «Һәсрәт гатары» очеркинин (әслиндә очерк јох, сәнәдли повест) бөјүк ролу олуб. Бу јазы мәндә елә хош дујғулар ојатды ки... ону бирнәфәсә ики дәфә охудум. Вә мәнә елә кәлди ки, бу саат, бу дәм Рүбабә ханым һагда, онун сеһрли, сирли, һәзинли сәси, нәфәси һагда бундан сәмими, бундан ширин јазы јазмаг гејри-мүмкүндүр. Нијә мәнә белә кәлирди, нә үчүн белә дүшүнүрдүм, һеч инди дә билмирәм.

Бәли, «Гобустан» журналындан бәһрәләнән истедад даһа сонралар республикамызын бир сыра гәзет вә журналларында, «Ишыг» нәшријјатында бир-биринин ардынча ишыг үзү көрән «Вахтдан уча» вә «Мин икинчи кечә» китабларында өзүнә әбәди үнван тапыб.

Бу сөзләри јаздым вә јазычы Анарын вахтилә Рафаелин «Вахтдан уча» китабына јаздығы «Вахт вә бахт һаггында дүшүнчәләр» мәгаләсиндән ашағыдакы сәмими сөзләри хатырладым: «Ағыллы китаб һөкмән охучусуну дүшүнчәләрә гәрг едир, онун мараглы мүсаһибинә чеврилир. Рафаел Һүсејновун «Вахтдан уча» китабыны мүталиә едәркән һәјәчанланырсан, көврәлирсән, китабын гәһрәманларыјла бирликдә фәрәһли саатлары, ачы күнләри јашајырсан, севинирсән, дәрдләнирсән, бә'зән дә јаныб-јаныб јахылырсан».

«Мин икинчи кечә» китабы өз мүәллифинин шан-шөһрәтини даһа да артырмыш, она јени ад-сан кәтирмишдир. Вә биз «ағыллы китаб» ифадәсини чәсарәтлә бу китабын ады јанында да јаза биләрик.

Дүздүр, бу китаба өн сөзү Анар јох, елә онун шаир досту, онун кими истедадлы гәләм саһиби Фикрәт Гоча јазмышдыр. Вә бу да Фикрәт Гочанын өз гәләм досту, онун јени китабы һаггында үрәк сөзләри: «Рафаел Һүсејновун бу јени китабыны охујурам. Көзүмүн габағындакы китабла јанашы хәјалымда башга китаблары, әсәрләри дүшүнүрәм. Сәнәдли јазылмыш бәдии әсәрләри дүшүнүрәм. Бунлар роман да ола биләр, повест дә, һекајә дә, портрет дә, бәдии дүшүнчәләр дә... Рафаел Һүсејновун дили хүсусилә көзәлдир. Онун чүмләләринин ритми, аһәнки, сәмимилији, јаздығы мөвзуну мусиги фону кими мүшајиәт едәјир...».

Әслиндә, Рафаел вә онун «икичилдлији» һаггында (мән бу ики китабы билә-билә белә адландырырам, чүнки онларын икиси дә бир бојда, бир бичимдә, һәтта ејни һәчмдәдир) ән јахшы вә тутарлы ифадәләр өн сөзләрдә дејилиб. Вә бу сөзләр бир-бириндән көзәл, сәмими, мә'налыдыр. Ону да гејд едәк ки, «Мин икинчи кечә» дә «Вахтдан уча» кими ағыллы китаб олмагла јанашы, һәм дә јахшы, мараглы мүсаһибдир, она ки гошулдун, ајрылмаг истәмәзсән. О да охучусуну һәјәчанландырыр, ону каһ севиндирир, каһ да јандырыб-јахыр...

Бир мүәллиф кими Рафаел Һүсејновун бәхти кәтириб ки, онун һәр ики китабынын талеји уғурлу олуб — сатышга бурахылмасы илә алыныб гуртармасы бир олуб. Инди Рафаел бизим ән јахшы вә чох охунан алим вә јазычы-журналистләримиздәндир. Бу исә бир гәләм саһиби кими онун уғуру вә гәләбәси демәкдир.

Адәтән, әдәбијјат вә инчәсәнәт адамлары «Сәнин ән әзиз, ән доғма әсәрин һансыдыр?» вә јахуд «Бу гәдәр әсәрләрин арасында һансыны даһа чох севирсән?» кими суаллара чаваб вермәкдә чәтинлик чәкирләр. Чүнки сәнәткар бу әсәрләри јараданда онларын һеч бирисинә өкеј-доғма мүнасибәт бәсләмәјиб, һамысыны ејни мәһәббәтлә севиб, әзизләјиб. Һамысына үрәјинин ширәсини, көзләринин нуруну ичирдиб, гәлбинин одуну, атәшини вериб. Бу, әлбәттә, тәбиидир, әсл мәһәббәт бүтөвдүр вә о һеч вахт парчаланмаз, бөлүнмәз. Сәнәткарын сәнәтә олан сәдагәти вә мәһәббәти дә беләдир.

Бәлкә дә белә бир суалла, ја'ни «Мин икинчи кечә» китабында һансы әсәрин сәнә даһа чох доғма вә әзиздир?» мүрачиәт етсәјдим, елә о да мәним дүшүндүјүм кими чаваб верәрди: «Гоша ганад», «Көзәл Фатманын гочалығы», «Ваһидин тәклији», «Һәсрәт гатары», «Онлар да... ушаг олублар».

Рафаел һамы кими дүшүнмүр, һамы кими јазмыр. Онун сөзә, мөвзуја бахышы, мүнасибәти тамамилә башгадыр. Даһа доғрусу, о бу јазы-позу аләминдә һеч кимә бәнзәмир. Имзасыны изләдијим бу илләр әрзиндә бир һәгигәтә инанмышам: онун дәст-хәттини дәрһал сечилир. Бу дәст-хәтт, бу дил вә услуб о гәдәр орижинал, о гәдәр тәзә-тәр, дәгиг вә сәлистдир ки, һәтта чох вахт имзасыз да бу јазыларын Рафаелә мәхсуслуғуну дејә биләрәм. Бах, бу, јазы-позу аләминдә әсас шәртдир.

Рафаелин сәнәткарлыг дәстхәттинин үстүнлүјүнү даһа бир мисалла сүбута јетирмәк истәјирәм.

Елә дәрзиләр вар ки, ән көзәл парчадан белә костјум тикә билмирләр. Лакин елә дәрзиләр дә вар ки, онлар лап ади парчадан чох гәшәнк, шух костјум тикирләр вә ики көз истәјир тамашасына чыхсын. Анчаг нә едәсән ки, инди ә'ла парчалардан белә зај, һеч кимин кејмәк истәмәдији костјумлар даһа чох тикилир.

Ејнилә сөз-сәнәт мејданында да беләдир: күл кими сөзләримиздән, бүлбүл ләһчәли дилимиздән пис бәһрәләниб зәиф әсәрләр јарадан гәләм саһибләри һәлә бу күн дә аз дејилләр.

«Гоша ганад»да ики сәнәт фәдаисинин — даһи бәстәкар Үзејир бәјлә, бизим бүлбүл авазлы, шагraг сәсли көзәл мүғәннимиз Бүлбүлүн јарадычылығындан чох сәмими вә ширин бир сөһбәт кедир. Рафаел бу сөһбәтдә кәлишик көзәл, ибарәли, тәмтәраглы сөзләр вә чүмләләрдән јан кечир, лакин бу ики нәһәнкин өлмәз сәнәти гаршысында баш әјир.

Сиз мүәллифин мүгајисәсинә, онун дилинин тәмизлијинә, думдурулуғуна фикир верин: «Санки, бу сәс о бәстәләр, бу бәстәләр о сәс үчүн јаранмышды. Адама елә кәлир ки, Үзејир бәјин солмаз тәранәләри олмасајды, Бүлбүл ифасы бу гәдәр әлван олмазды. Бә'зән дүшүнүрсән ки, Бүлбүл сәси олмасајды, Үзејир бәј бәстәләри белә көнүл титрәдән чазибәјә, инсаны һејрәтләндирән учалыға јетмәзди».

Вә јахуд о бу јазыда нә Үзејир бәјин, нә дә Бүлбүлүн өлдүјүнү демир, анчаг бу иткинин ағырлығы санки онун чијинләринә дүшүр.

«Ады мүғәнниләримизин ифаларында һәмишә чанлы олан» мәшһур гөзәлхан-шаир Әлаға Ваһид һаггындакы «Ваһидин тәклији» әсәринин мүсбәт кејфијјәт вә мә'зијјәтләриндән данышмаға кениш имкан олмаса да, бир мәсәләни гејд етмәк истәјирәм.

Ваһидин нечә күн-күзәран кечирдијини, халгын јох, гајғы көстәрмәјә борчу олан тәшкилатларын сојуг мүнасибәтини јазычы бир нечә чүмлә илә ифадә етмишдир. Бу кичик парча Ваһидин һәјат јолу, биографијасыдыр елә бил: «Көзәл һәјатыны Ваһид нәјә сәрф етди, нечә јашады, јашајышы илә јаратдыглары бир-биринә нә гәдәр охшады? Доғруданмы онун сүрдүјү һәјат көзәл олду, разыјдымы өмрүндән, бахтындан, јохса бу барәдә дүшүнмәк, һеч вечинә дејилди, ејнинә кәлмирди?».

Мүәллифин бу суалларына һәрә бир чүр чаваб верәр вә бу чаваблар бир-биринә охшамазлар, бир-бирини тәкрарламазлар.

Билә-билә көркәмли әдәбијјат вә инчәсәнәт хадимләринин ушаглыг илләри һаггында етүдләрдән сөһбәти сона сахламышам. Вә әсл һәгигәтдә бу етүдләр мәндә даһа хош һиссләр вә дујғулар ојатды, руһуму, овгатымы тәзәләди.

Мәнә елә кәлир ки, китаб бу етүдләрлә ачылсајды, даһа јахшы оларды. Чүнки сәнәтин дә ушаглыг илләри, илк аддымлары вар, инсан өмрүнүн дә. Вә сәнәт дә, өмүр-күн дә бу пилләләрдән башланыр. Рафаел Ү. Һачыбәјовун, М. Магомајевин, А. Зејналлынын, Ф. Мухтарованын, Бүлбүлүн, Ш. Мәммәдованын, Нијазинин, Ә. Бәдәлбәјлинин... ушаглыг илләринин ајры-ајры мәгам, епизод вә сәһифәләрини өзүнәмәхсус бир дәст-хәттлә, усталыгла гәләмә алмышдыр.

Вә ону да е'тираф едиб дејәк ки, индијәдәк бу сәнәт фәдаиләри һаггында бизим бир сыра гәләм саһибләримиз мухтәлиф сәпкили јазылар јазмыш, лакин һеч ким бу епизодлары Р. Һүсејновун «Онлар да... ушаг олублар»дакы кими гәләмә ала билмәјибләр. Бу истедад, габилијјәт дә Рафаел Һүсејнова мәхсусдур.

Мән Рафаел Һүсејновун орта мәктәб илләриндә ше'р јаздығыны билирдим. Инди ше'рдән әл чәксә дә, јери кәлдикдә ара-сыра тәрчүмәләр едир вә онлар әсл поезија нүмунәләри кими охучуларда һүсн-рәғбәт јаратмышдыр. Лакин шаирлик бүтүн јарадычылығында көмәјинә кәлир вә о, имкан верир ки, Рафаел елми-тәнгиди, публисистик вә сәнәдли нәср әсәрләрини поезијанын дили илә гәләмә алсын.

Мән «Гоша ганад» јазысыны һәм дә Рафаелин өзүнә аид едәрдим. Әкәр онун биринчи ганады классик ше'р нөвүнә јахындан бәләд олмасыдырса, икинчи ганады мусиги тәһсили алмасыдыр, бу сирли, сеһрли аләми јахшы билмәсидир. Вә Рафаел сәнәтин бу ики ганады илә Вахтын, Заманын зирвәсинә тәләсир, әдәбијјат, инчәсәнәт вә мәдәнијјәтимизин јени гатларыны ачмаға, гаранлыг нөгтәләрини ишыгландырмаға чан атыр... «Мин икинчи кечә» исә бу сәфәрин, бу ахтарышын јени бар-бәһрәси, диггәтәлајиг төһфәсидир.

Ағәддин МАНСУРЗАДӘ.

ИНТИЗАРЫН СОНУ

Азәрбајчан пианочусу Вашингтон мүсабигәсинин лауреатыдыр

АБШ-да кечирилән Телониус Монк адына бејнәлхалг чаз пианочулары мүсабигәсинин бүтүн тарихи әрзиндә илк дәфә совет мусигичиси нәинки бу нох мө'тәбәр јарышда иштирак етмиш, һабелә јарышын лауреаты олмушдур. Бу, Азәрбајчан пианочусу Әзизә Мустафазадәдир. О, үчүнчү мүкафаты американлы һәмкары илә бөлүшмүшдүр. Бу мүвәффәгијјәт өзлүјүндә чох санбаллыдыр, икигат диггәтәлајигдир: индијәдәк бу чаз фестивалында анчаг американлылар лауреат олурдулар.

Әзизәнин репертуарына ики мәчбури чаз пјеси вә ики импровизасија дахил иди. Нүфузлу мүнсифләр һеј'әти вә тәчрүбәли динләјичиләр һәмјерлимизин һәртәрәфли парлаг истедадыны — онун чилаланмыш, чох инчә техникасыны, үстәлик, илһамлы темпераментини лајигинчә гијмәтләндирмишләр. Чорч Көршвинин «Бајаты-Шираз» үслубунда «Сан-тајмс» әсәринин орижинал тәфсири хүсусилә мүвәффәгијјәт газанмышдыр.

Кәнч пианочу дејир:

— Хошбәхтәм ки, Вашингтонда кечирилән, ифачыларын сәвијјәсинин чох јүксәк олдуғу мәһз бу јарышда белә уғурла чыхыш етмәјә мүвәффәг олмушам. Бир чох илләр бундан әввәл атам Вагиф Мустафазадәни Телониус Монк адына мүсабигәдә иштирак етмәјә дә'вәт етмишдиләр. Атам о заман чазын вәтәни Америкада чалмаға дә'вәт едилмәк шәрәфинә наил олмуш илк совет мусигичиси иди. Лакин һәмин илләрдә өлкәләримиз арасында мүнасибәтләр чох да јахшы дејилди, буна көрә дә сәфәр баш тутмады. Бунунла белә, атамын мусигиси илә океанын о тајында таныш олдулар. Јалныз онун өлүмүндән сонра АБШ-да Вагиф вә Елза Мустафазадәләрин «Совет чазы илк дәфә Америкада» нәһәнк валы бурахылды. Бу, өзүнәмәхсус сенсасијаја чеврилди. Инди исә Америкаја кәлдикдән сонра мән һәр васитә илә чалышырдым ки, атамын чазымызын шәрәфини уча тутам.

Мәшһур чаз бәстәкары вә пианочусу о вахт кичик олан гызынын белә мүвәффәгијјәт газаначағыны габагчадан көрүрдүмү? Нә билмәк олар! Һәр һалда, о, гызына һәср етдији композисијаларындан бирини «Әзизәнин интизарында» адландырмышды. Монакода бејнәлхалг чаз мүсабигәсиндә бу пјес али мүкафат алмышды. Инди там ихтијарла демәк олар ки, бу интизар әбәс дејилмиш.

Азәрбајчан Дөвләт Консерваторијасынын тәләбәси, «Гаја» оркестринин солисти вә әввәлләр чаз бахышларында мүвәффәгијјәтлә иштирак етмиш Әзизә Мустафазадә үчүн чари ил хүсусилә уғурлу олмушдур. О, Москва бејнәлхалг чаз фестивалынын лауреаты, Полшада чаз вокалчыларынын бејнәлхалг мүсабигәсинин күмүш мүкафатчысы олмушдур, лап бу јахынларда Азәрбајчан Ленин комсомолу мүкафаты лауреаты адына лајиг көрүлмүшдүр. (Азеринформ).

Мәтбуатда хәбәр верилдији кими, бу илин октјабр ајынын әввәлләриндә Мачарыстан Халг Республикасында Азәрбајчанын тимсалында ССРИ күнләри кечирилмишдир. Мән дә һәмин күнләрин иштиракчысы олмушам.

Будапештдә — Достлуг евиндә республикамыза һәср едилмиш сәркинин ачылышында нүмајәндә һеј'әтинин үзвү, академик И. Мустафајев мәни Мачарыстанда ишләјән, миллијјәтчә түрк олан бир гадынла таныш етди. Гејд етди ки, о, Азәрбајчан әдәбијјатынын, поезијасынын, мусигисинин вурғунудур. Һәмин гадын исә мәнә јанындакы кәнчи тәгдим едәрәк деди:

— Кондор ики ил бундан әввәл Азәрбајчанда олуб. Сизин республиканыза ше'р дә һәср едиб. Бу күн Азәрбајчан сәркисинин ачылышыны ешидиб бура кәлиб.

Биз тәрчүмәчинин көмәклији илә И. Кондорун ше'ринин рус дилинә сәтри тәрчүмәсини һазырладыг. Бакыја гајытдыгдан сонра һәмин ше'ри Азәрбајчан дилинә тәрчүмә едиб охучулара чатдырмағы өзүмә борч билдим.

Тофиг МҮТӘЛЛИБОВ.

И. КОНДОР

Үрәјимдә Дунај кәлиб

Голларымда Буданын
Пештин гүдрәти,
Ајағымда Тиссанын
Сүр'әти,
Гәлбимдә мачар торпағынын
Һәрәрәти,
Азәрбајчан торпағында
Гонаг галдым.
Сандым Алп дағларындан,
Гафгаз дағларына
Ганадланан бир гарталдым.

Јағыш јағды, кизләнмәдим
Чәтир алтда.
Елә бил ки, јағыш дејил,
Дајанмышдым
Шүшә-шүшә әтир алтда.
Күл һавадан
Дунајымын әтри кәлди,
Хәјалыма Патефинин
Үрәјиндән гопан сәда,
«Нур јағышы» сәтри кәлди.

Палтарымын дүјмәсини
Ачды күләк.
Башымдан көј папағымы
Көтүрәрәк бирчә анда,
Гачды күләк.
Билмәди ки, гаршысыны
Кәсәнләр вар.
Көј чинарын будаглары
Папағымы сахладылар.

Башым үстдән дурна учду
Гатар-гатар...
Үфүгләри сүзүб дедим:
— Ән јүксәкдә учан дурна,
Мачарыстан торпағына
Салам апар!
Салам апар!

Үрәјимдән нәләр кечди...
Јатағында ширин-ширин
Јатан дурнам јада дүшдү.
Говараг өз јухусуну,
Она ширин лајла дејән,
Гоча анам јада дүшдү.

Гобустаны — даш китабы
Варагладым дојунча мән.
Сандым ки, дост
Јурдундајам
Бу торпаға ајағымы
Гојунча мән.

Елә билдим Күр јеринә
Дунај ахыр.
Бахдым Гафгаз дағларына,
Елә билдим
Гоча Карпат мәнә бахыр.

Нәләр көрдүм, нәләр дујдум
Бу елдә, бу обада мән.
Гонаг олдум Абшеронун
Бағларында.
Дүшдүм алма дәнизинә
Губада мән.

Бири мәнә чичәк верди,
Бири шәрбәт,
Бири үзүм...

Бу торпағын сәрвәтләри
Сүфрәләрдә нахыш-нахыш,
Дүзүм-дүзүм...

Азәрбајчан көзәлләри
Сандым мачар гызларыды.
Бахышлары — јај күнәши,
Ағ үзләри — дағ гарыды.
Бир алмадыр, бөлүнүбләр
Тән јарыды.

Бурда нура бүрүнәси,
Бурда күлә батасыјам,
Нәғмәләрлә ојанасы,
Нәғмәләрлә јатасыјам,
Анам, гызым, дарыхмајын,
Сизә мәктуб көндәрмирәм,
Дурналарын ганадында
Будапештә
Мәктубдан тез чатасыјам,
Чатасыјам.

Сағламлыг

ТИББ БАЧЫЛАРЫ КУРСУ

Кировабаддакы Алимләр евиндә тибб бачылары курсу тәшкил олунмушдур. Онун динләјичиләри евдар гадынлар, елми ишчиләр, мүәллимләр, тәләбәләрдир. Бир ил үчүн нәзәрдә тутулмуш програма илк тибби јардымын көстәрилмәси, мүаличә-профилактика мүәссисәләриндә хәстәләрә гуллуг гајдаларынын өјрәнилмәси мәсәләләри дахил едилмишдир. Курсун динләјичиләри ијнә вурмаг, јара бағламаг вәрдишләринә јијәләнәчәк, ән мүасир тибб апаратлары илә таныш олачаглар.

Тәчрүбә мәшғәләләри шәһәрин хәстәханаларында вә поликлиникаларында кечириләчәкдир.

Курсун програмында гочаман сәһијјә ишчиләринин тәчрүбәси илә таныш олмаға да хејли јер верилмишдир.

ХЕЈИРХАҺ НИЈЈӘТЛӘ

Шамхор стоматолокија поликлиникасы Шамхор СЕС-ин кечмиш гонаг евинә көчүрүлмүшдүр. Јенидәнгурма ишләри апарылдыгдан сонра бурада гејдијјат бөлмәси, мүаличә кабинетләри, о чүмләдән ушаг кабинети, мухтәлиф јардымчы бөлмәләр тәшкил олунмуш вә лазыми аваданлыгла тәчһиз едилмишдир. Поликлиникада хәстәләрин гәбулу әввәлкинә нисбәтән 1,5 дәфә артмышдыр.

Шамхор рајонунда мүаличә-профилактика мүәссисәләринин шәбәкәси кетдикчә кенишләнир. Бу јахынларда рајонда ушаг поликлиникасы истифадәјә верилмишдир. Ушаг хәстәханасында јенидәнгурма ишләри апарылдығдан сонра о, рајонлараарасы хәстәханаја чеврилмишдир. Онун стасионар бөлмәсиндә 350 нәфәр јерләшдирмәк нәзәрдә тутулмушдур. Кәндләрдә сәккиз фелдшер-мамалыг мәнтәгәси фәалијјәтә башламышдыр. Күр гәсәбәсиндә тикилән 150 чарпајылыг јени хәстәханада тикинти-гурашдырма ишләри баша чатмагдадыр. Хәстәхана нәинки һәмин јашајыш мәнтәгәсинин сакинләринә, һәм дә јахынлыгдакы совхозларын тарла вә ферма әмәкчиләринә хидмәт көстәрәчәкдир.

(Азеринформ).

Азәрбајчан Дөвләт Академик Опера вә Балет Театрында тамашаја гојулан бирпәрдәли «Лејли вә Мәчнун» балетиндән бир сәһнә. Азеринформун фотохроникасы.

ГАРАБАҒ ШИКӘСТӘСИ

(ҺЕКАЈӘ)

Һәндаһар дағларынын әтәјиндә гызғын дөјүш кедирди. Пакистанда мәскән салан гара гүввәләр гудуз итләр кими габағына кәләни зәһәрли дишиндән кечирирди. Әфган вәтәнпәрвәрләри, бурадакы бир дәстә бејнәлмиләлчи совет дөјүшчүсү илә бирликдә өлүм-дирим мүбаризәси апарырды. Лакин дөјүш һәлгәси даралыр, үстүнлүк дүшмән тәрәфә кечирди. Вәтәнпәрвәрләрин мүһасирәјә дүшмәк горхусу варды. Буну рота командири мајор Иван Никитич Колесников да баша дүшүрдү. Мајор әскәрләрә голганад верир, онлары гәләбәјә руһландырырды. Әмәлијјат каһ сол, каһ да сағ чинаһда күчлү олурду. Тәпәдән дырнаға гәдәр силаһланан дүшмән бөјүк иткијә бахмајараг ирәлиләјир, шәһәрә сохулмаға чалышыр, ағыр топлар шәһәрин гәншәрини дөјүрдү. Мајор өзүнү итирмәмишди. Анчаг гүввәләр түкәнирди. Әсир дүшмәк горхусу варды. Бирдән алај командири Гәләмшир Рзалынын ширин ләһчәјлә рус дилиндә дедији сөзләр ешидилди.

— Јолдаш командир, алај көмәјә көндәрилмиш, мајорла кичик лејтенант гардаш кими гучаглашдылар.

— Гәләмшир, әзизим, дурмајын, әмәлијјата башлајын.

Дөјүш көрүнмәјән бир вәзијјәт алырды. Елә бил көјләр ағлајыб јерә төкүлүрдү. Түстү думан дөрд јаны бүрүмүш, көз-көзү көрмүрдү. Вәтәнпәрвәрләр үстәләјирдиләр. Дүшмәнләр кери гачырды. Анчаг јаралылар чох иди.

— Гәләмшир, јаралылары дашымаға көмәк ет, — дејә командир тәпәнин архасындан көрүнән нәһәнк танкы һәдәфә салды. Гәләмшир јаралылары күрәјиндә, чијниндә арxаја чәкирди. Бирдән онун көзү ири сал гајанын јанында узанан јаралыја саташды. Һәмин истигамәтә сүрүндү. Артыг күнәш гүруб едир, дағларын архасында о, јумру бир күрәјә бәнзәјирди. Јаралы даһа бәрк зарылдады.

— Кәлдим, гардаш, кәлдим, гадан ал... Пәһләван чүссәли лејтенант сөзүнү тамамлаја билмәди. Бирдән онун сол гычы галхыб зәрблә јерә чырпылды. Санки фил ағнады. О, бирчә кәлмә, — ана! — деди...

...Сәријјә хала јухудан дик атылды.

— Көмәк един, көмәк един балама. А киши, көмәк един. Һәјат јолдашы Бағыр мүәллим сәксәкәли һалда јухудан ајылды. Арвадынын дағылмыш сачларына, ағармыш чөһрәсинә, бир дә алачаланмыш көзләринә бахды.

— Нә олуб, ај арвад, бу нә һәнкамәдир чыхардырсан? Бирчә бу шәбеһин галмышды, — деди.

— Мәним башыма күл олсун, а киши, Гәләмшири од ичиндә көрдүм. Тәшнәләнмишди. Мәндән су истәјирди.

— Арвад, валлаһ, ахыры сән һаваланачагсан.

— Бирчә өвладына һәсрәт галан һаваланар да. Күл олсун башыма, һәлә јашајырам. Сәријјә хала көзләринин јашыны ахытды.

— Аз бәдниијјәт ол. Ушаг топ кимиди. Бәјәм тәкчә бизим өвладымыз түтјәди. Халхынкы әзиз дејил? Өз борчуну јеринә јетирир. Бәсди, бизи рүсвај еләмә. Әкәр мүәллимин евиндә јас гурулубса, башгаларына нә дејәк? Сәријјә хала гәмли көзләрини әринә дикди. Сонра тә'нәли бахышларла:

— Мәкәр өвладын да ата-ана үчүн ачысы-ширини вар? Онлар һамы үчүн чуванәзәнди. Билмирәм, ај Бағыр, үрәјим јаман нараһатды.

— Јахшы, јахшы, бәдхәбәр олма, јыхыл јат. Сабаһ данышарыг. Бағыр киши сөзүнү гуртарыб јорғаны башына чәкди. Анчаг илан вуран јатды, Сәријјә хала чимирини ала билмәди.

Сәһәр Бағыр мүәллим мәктәбдән гајытды, Сәријјә хала она наһар кәтирди. Нәдәнсә кишинин бу күн гашгабағы јер сүпүрүрдү. Сәријјә хала әлләрини гојнуна гојуб маддым-маддым она бахырды. Һәр икиси сусмушду. Билмирәм, нә үчүнсә, Бағыр мүәллимин әли јемәјә узанмырды. Арвады динмир, маты-гуту гурумуш һалда нәзәрләрини она дикмишди. Бағыр мүәллим аста-аста башыны галдырыб көзләрини арвадынын гәмли сифәтинә дикди. Сонра бирдән:

— Нә вар, нә истәјирсән. Ахы, мәним күнаһым нәдир? Нијә мәнә белә бахырсан? — деди.

— Күнаһын нәди? Чохду. Гој дејим. Оғлуму Күрчүстана салмышдылар. О, деди ки, мән кедирәм ајры јерә. Нараһат јерә, сән нијә разы олдун?

— Нә етмәлијдим. Әкәр оғлун өз јолуну сечмишсә, мән нијә она әнкәл олајдым. Вәс демәзди ки, бу да атам, бу да халг мүәллими. Бағыр мүәллим дејәсән көврәлмишди, амма үзә вурмурду.

— Јахшы, бир дә кет вајенкомата. Де ки, ахы үч ајды мәктуб кәлмир, анасынын бағры чатлајыр.

— Кедим дә, нә дејирәм. Бағыр мүәллим јатаг отағына кечиб чарпајыја узанды. Дәриндән көксүнү өтүрдү.

— Гәрибә кәрәчәјимиз күнләр вар, — деди.

Ертәси күн ишдән гајыданда арвады ону евин гапы ағзында гаршылады. Әринин көркәми онун һеч хошуна кәлмәди. Сәријјә хала соргусуз-суалсыз әринин архасынча евә кечди.

— Хөрәк јемирәм, бир стәкан чај вер. Бир гәдәр паузадан сонра әлавә етди. — Билмирәм нечә күндүр иштаһам нијә күсуб. Арвады динмәди. Сакитчә армуду стәкандакы чајы онун габағына гојду. Бағыр мүәллим чајдан бир гуртум кәтүрүб арвадына суаледичи нәзәрлә бахды.

— Һеч демирсән вајенкома кетдин, кетмәдин?

— Нејним, дејәндә ачығына кәлир.

— Дедиләр ки, сорғу вермишик. 5—6 күнә чаваб дејәрик. — Онлар да бу сөзләрлә ушаг башы алдадырлар.

— Ај арвад, бир динин, иманын олсун. Онлара нә дүшүб бизи алдатсынлар. Бағыр киши стәкан долу нәлбәкини кери итәләди.

— Јахшы, јахшы, гызышма. Гој сән дејән олсун. Бағыр, биз һеч кимә мәрдимазарлыг етмәмишик. Көјдә аллаһ вар. Һәр шеји көрүр.

— Лап јахшы, арвад. Инди гој мән сабаһкы дәрсләрә һазырлашым...

Ахшам шамындан сонра әр-арвад динмәз-сөјләмәз сакитчә бир-биринин үзүнә бахырды. Гәрибә иди, нәдәнсә нечә күндү јеканә тәскинликләри олан телевизору да ишә салмырдылар. Евин сакитлијинин гапынын зәнки позду. Кәлән почталјон Мәһәммәд киши иди.

— Бағыр мүәллим, сизә мәктуб вар. Әр-арвад икиси дә бирдән:

— Мәктуб??? — дедиләр. — Аллаһа чох шүкүр, ахыр ки, кәлди. Почталјон онлара көзајдынлығы вериб кетди. Бағыр мүәллим зәрфи ачды. Республика һәрби комиссары јазырды: «Сизин оғлунуз шиддәтли дөјүшләрин бириндә иткин дүшмүшдүр». Бағыр мүәллимин әлләри әсди. Дизләри таб кәтирмәјиб бүкүлдү. О, бирдән архасындакы дивана чөкдү. Сәријјә хала сарсылдығындан сәси тыханыб боғазында галмышды. Нәһајәт, елә бил ки, гујунун дибиндән чыхан тонла:

— Бағыр! Бағыр! Нәди? «Гара хәбәр»?. Тез ол, де, тез, бағрым чатлады.

Бағыр мүәллим нәһајәт өзүнү топлајыб: — Јох, елә она охшар бир шеј ди. Јазырлар ки, иткин дүшүб! Һәр икиси алачаланмыш көзләринин булудлу көјнәјини сыхды. Нәһајәт, киши дилләнди:

— Аллаһ кәримди, Сәријјә, һәлә дә үмид јери вар.

— Һарадады о үмид јери? Ај оғул, нијә белә етдин? Һеч бизи дүшүнмәдин. Бәс анан кимин голлары үстүндә о дүнјаја кедәчәк? Күнаһды бала, күнаһды. Өвлад валидејниндән габаг дүнјадан көчмәмәлиди.

— Бәсди, ај арвад, иткин дүшәнә үмид һәлә чохду.

Гоһум-әграба, дост-таныш да бу аиләјә һәмишә тәскинлик верир, — үмидинизи гырмајын, дејирдиләр. Анчаг изтирабли күнләр, јол чәкән көзләр интәһасыз иди.

Ахшам јемәјиндән сонра Бағыр мүәллим өз отағына чәкилмәк истәјирди ки, почталјон бир телеграм кәтирди. Орада јазылмышды: «Әзиз ата, мән инди Москвадајам. Бејнәлмиләлчи дөјүшчүләр үчүн ачылмыш истираһәт евиндә динчәлирәм. Тезликлә көрүшәрик, оғлунуз Гәләмшир». Бағыр мүәллимин севинчдән үрәји аз галды јериндән чыхсын. Онун башы һәрләнди, нәфәси тәнк олду.

— Чох шүкүр, Сәријјә, чох... сөзүнү битирә билмәди, јерә сәрилди. Ата көзләрини ачанда һәкими башынын үстүндә көрдү.

— Һә, Бағыр мүәллим, гәфләтән кәлән севинчин дә хәтасы олур һа, — дејә кәнч һәким дилләнди. — Көзүнүз ајдын, Сәријјә хала. Коромлунуз бу күн-сабаһ кәлир. Бағыр мүәллимдәнсә нараһат олмајын, кичик үрәк сарсынтысы кечириб. Бир-ики күнә галхар. Һәким сөзләрини дејиб шприси дәрманла долдурду. Бу вахт дивардакы радио «Гарабағ шикәстәси»ни далға-далға евә јајды. Һәким ијнә вурмаг үчүн хәстәјә јахынлашды. Бағыр мүәллим әлини галдырыб е'тиразыны билдирди.

— Радионун сәсини бир аз да артырын. Дејәсән Арифди, нә көзәл охујур!

Хәстәнин ејни кетдикчә ачылырды. «Гарабағ шикәстәси» һамыны сеһрли бир аләмә апармышды.

— Инчимә һәким, дәрманымыз бах бу «Гарабағ шикәстәси»дир. Бу шикәстәнин мајасындакы һәр дамла ган азәрбајчанлыларын шаһ дамарына һопуб. Бизим әлачымыз да, һәјатымыз да бу «Гарабағ шикәстәси»ндәдир...

Бағыр мүәллим сөзләрини битириб чарпајысында дикәлди. Радиода: Һавалансын Ханын сәси, Гарабағын шикәстәси мелодијасы исә үрәкләри охшајырды.

Шаһин СӘФӘРОВ.

Редактор Ј. КӘРИМОВ.

РЕДАКСИЈАНЫН ВӘ МӘТБӘӘНИН ҮНВАНЫ:
370146, БАКЫ—146,
МӘТБУАТ ПРОСПЕКТИ,
529-чу МӘҺӘЛЛӘ.
Редаксија VIII мәртәбәдә јерләшир.

ТЕЛЕФОНЛАР
Редактор—32-12-65; редактор мүавини—38-53-69; мәс'ул катиб—32-60-95; шө'бәләр: комсомол һәјаты вә әмәкчи кәнчләр—32-19-27; тәблиғат вә коммунист тәрбијәси—32-60-62; елм вә тәдрис мүәссисәләри—32-19-09; јарадычы кәнчлик вә естетик тәрбијә—32-19-08; мәктублар—32-29-11; бөлмәләр: бәдән тәрбијәси, идман вә күтләви мүдафиә ишләри—32-60-62; комсомол прожектору—32-60-62; корректор—32-19-21; фотолабораторија—32-60-66; мә'лумат үчүн—32-12-46; мүһасибат—32-79-44; е'ланлар—38-53-63.

П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 М 1 2 3 4 5 6 7 8

БАКЫ, «КОММУНИСТ» НӘШРИЈЈАТЫНЫН МӘТБӘӘСИ. БАКУ, ТИПОГРАФИЯ ИЗДАТЕЛЬСТВА «КОММУНИСТ». ФГ 31118 Сифариш 9140